

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

NA TÉMA:

Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazky

Vedoucí diplomové práce: Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc.

Diplomant: Miroslav Dudek

1. máje 163

338 42 Hrádek

Březen 2008

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Podpis:

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'Anděl', written in a cursive style.

Ďkování:

uji tímto prof. JUDr. Monice Pauknerové, CSc. za cenné podněty a připomínky, které mi
ohly při zpracování této diplomové práce, a dále svým rodičům za trvalou podporu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	3
ÚVOD	4
1. OBECNÉ OTÁZKY MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO.....	6
1.1 POJEM MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO	6
1.2 POSTAVENÍ MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO V SYSTÉMU PRÁVA.....	7
1.3 METODY ÚPRAVY SOUKROMOPRÁVNÍCH VZTAHŮ S MEZINÁRODNÍM PRVKEM	7
1.3.1 Kolizní metoda.....	7
1.3.2 Přímá metoda	8
1.4 PRAMENY MEZINÁRODNÍHO PRÁVA SOUKROMÉHO	8
1.4.1 Vnitrostátní právní předpisy České republiky	8
1.4.2 Mezinárodní smlouvy	9
1.4.3 Právní předpisy Evropského společenství	10
1.4.4 Evropské mezinárodní právo soukromé	11
2. ŘÍMSKÁ ÚMLUVA O PRÁVU ROZHODNÉM PRO SMLUVNÍ ZÁVAZKOVÉ VZTAHY.....	14
2.1 GENEZE ŘÍMSKÉ ÚMLUVY	15
2.2 POVAHA ŘÍMSKÉ ÚMLUVY	16
2.3 PŘEDMĚT ÚPRAVY ŘÍMSKÉ ÚMLUVY.....	17
2.3.1 Pozitivní vymezení	17
2.3.2 Negativní vymezení	18
2.3.3 Výhrady	25
2.3.4 Vztah Římské úmluvy k právu Společenství a k jiným úmluvám.	26

2.4	URČENÍ SMLUVNÍHO STATUTU	26
2.4.1	Volba práva.....	26
2.4.2	Omezení volby práva.....	31
2.4.2.1	Omezení daná rozporem s kogentními normami státu, se kterými jsou všechny ostatní prvky vztahu výlučně spojeny.....	31
2.4.3	Náhradní kritéria při neexistenci volby práva.....	33
2.5	SPOTŘEBITELSKÉ SMLOUVY	37
2.6	INDIVIDUÁLNÍ PRACOVNÍ SMLOUVY	42
2.7	EXISTENCE A PLATNOST SMLOUVY.....	44
2.8	FORMA SMLOUVY.....	46
2.9	PŮSOBNOST OBLIGAČNÍHO STATUTU	49
2.10	OBECNÉ OTÁZKY ZÁVAZKOVÉHO PRÁVA.....	51
2.10.1	Postoupení pohledávky.....	51
2.10.2	Subrogace.....	53
2.11	VYLOUČENÍ ZPĚTNÉHO A DALŠÍHO ODKAZU	54
2.12	NUTNĚ POUŽITELNÉ, IMPERATIVNÍ PŘEDPISY	55
2.13	VÝHRADA VEŘEJNÉHO POŘÁDKU	57
	ZÁVĚR.....	59
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	61
	SEZNAM LITERATURY	61
	INTERNETOVÉ ZDROJE	63

Seznam použitých zkratk

Římská úmluva, Úmluva, ŘÚ	Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
ZMPS	Zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
EGBGB	Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche
SES	Smlouva o založení Evropského společenství
ES	Evropské společenství, Evropská společenství
EU	Evropská unie
EHP	Evropský hospodářský prostor
UNIDROIT	Mezinárodní ústav pro sjednocování soukromého práva v Římě
HCCH	Haagská konference mezinárodního práva soukromého
OSN	Organizace spojených národů

Úvod

Mezinárodní právo soukromé zaujímá v právních řádech vyspělých států významnou pozici. Jistě každý z nás se během svého života setkal se situacemi, ve kterých jeho právní normy sehrály důležitou úlohu. Historické kořeny mezinárodního práva soukromého sahají do období starověku, ale jeho skutečný rozvoj nastal až o mnoho let později.

Během 20. století bylo započato s postupným odbouráváním překážek mezinárodního obchodu a se zjednodušením podmínek migrace obyvatelstva. Tyto skutečnosti spolu s obrovskými pokroky v oblasti komunikačních, informačních a dopravních technologií vedou k tomu, že se náš svět proměňuje v jedno velké globální tržiště. Subjekty nenabízejí své produkty a služby pouze v tuzemsku nebo v zemích svého regionu, ale stále častěji po celém světě. Přitom si kladou otázku: Který právní řád se na smlouvu použije? Z těchto důvodů tak roste význam mezinárodního smluvního práva.

Pro Českou republiku byl důležitým impulsem pro význam a rozvoj mezinárodního práva soukromého její vstup do Evropské unie. V návaznosti na to podepsala Česká republika dne 14. dubna 2005 Úmluvu o přistoupení České republiky a nových členských států ES k Úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřenou k podpisu v Římě dne 19. června 1980, a k prvnímu a druhému interpretačnímu protokolu k této Úmluvě. Římská úmluva spolu s oběma protokoly byla vyhlášena pod č. 64/2006 Sb.m.s. a stala se podle čl. 10 Ústavy součástí právního řádu.

Římská úmluva obsahuje unifikaci kolizních norem v oblasti smluvního závazkového práva mezi členskými státy EU. Její význam je snížen připravovaným nařízením o právu použitelném pro smluvní závazkové vztahy¹, jehož vydání lze očekávat v dohledné době, představuje však významný počín směřující ke sjednocení mezinárodního práva soukromého, jehož historie sahá až do 60. let 20. století.

---

¹ Návrh nařízení dostupný z:

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005PC0650:CS:NOT>

Legislativní proces možno sledovat zde:

http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&Dossier=193666

Sjednocení kolizních norem může být vnímáno jako mezistupeň mezi úplnou hmotněprávní unifikací, ke které ale v rámci Evropské unie zbývá ještě dlouhá cesta, a růzností jednotlivých národních úprav.

Římskou úmluvu jsem si jako téma mojí diplomové práce vybral z důvodu mého zájmu o obor mezinárodního práva soukromého. Dále jsem se snažil o vybrání aktuálního tématu, kterým unifikace kolizních norem v oblasti závazků ze smluv jistě je. K této volbě mě navíc přiměl také fakt, že v české odborné literatuře není o Římské úmluvě mnoho napsáno, což je nejspíše způsobeno probíhajícími legislativními pracemi na výše zmíněném nařízení. Římská úmluva si však podle mého názoru naši pozornost zaslouží.

Moje diplomová práce je rozčleněna do dvou hlavních částí.

V první části diplomové práce se věnuji obecné problematice mezinárodního práva soukromého a vysvětlení základních pojmů. Zabývám se zde vymezením pojmu mezinárodního práva soukromého a jeho postavením v systému práva, dále metodami úpravy soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem a konečně prameny mezinárodního práva soukromého, včetně vysvětlení pojmu evropského mezinárodního práva soukromého.

V druhé části diplomové práce, které je logicky věnován největší prostor, se pak věnuji Římské úmluvě a jejím jednotlivým ustanovením. Pojednávám zde o vzniku Římské úmluvy, o její povaze a předmětu úpravy, o volbě práva, určení práva mimo volbu práva, o zvlátnostech u spotřebitelských a individuálních pracovních smluv, o existenci a platnosti smlouvy a její formě. Dále se v této části zabývám působností smluvního statutu, obecnými otázkami závazkového práva (postoupením pohledávky a subrogací), problematikou zpětného a dalšího odkazu, imperativními předpisy a nakonec výhradou veřejného pořádku. U některých ustanovení Římské úmluvy jsem navíc připojil krátkou poznámku o úpravě dotčených otázek v ZMPS nebo případně o vztahu ustanovení ZMPS k úpravě obsažené v Římské úmluvě.

1. Obecné otázky mezinárodního práva soukromého

1.1 Pojem mezinárodního práva soukromého

Český právní řád pojem mezinárodního práva soukromého nevysvětluje a přenechává tento úkol právní teorii a praxi. Podle české odborné právní literatury se mezinárodním právem soukromým rozumí soubor právních norem upravujících výlučně soukromoprávní vztahy (tedy vztahy práva občanského, obchodního, rodinného a pracovního) s mezinárodním prvkem, včetně právních norem upravujících postup soudů a jiných orgánů a účastníků, příp. i jiných osob, a vztahy mezi nimi vznikající v řízeních o soukromoprávních věcech, v němž je obsažen mezinárodní prvek.² Soukromoprávními vztahy s mezinárodním prvkem jsou myšleny společenské vztahy, které jsou upraveny právními normami soukromého práva, mající vztah k zahraničí, tj. k jinému nebo jiným státům. Vztah k zahraničí se může projevit:

- a) u subjektu právního vztahu
- b) u právně relevantní skutečnosti
- c) u nepřímého předmětu právního vztahu
- d) u akcesorického právního vztahu, jestliže se hlavní vztah řídí cizím právem³

Jako typické příklady těchto vztahů mohu uvést např. uzavření smlouvy mezi účastníky, kteří jsou státní příslušníci různých států nebo pracovní poměr státního příslušníka cizího státu s tuzemským zaměstnavatelem.

Pojem mezinárodního práva soukromého je možné chápat a vyložit i úžeji, než jak bylo zmíněno. Takové užší vymezení můžeme najít v legální definici obsažené v německém EGBGB. Článek 3 odstavec 1 věta první EGBGB zní: „U skutkových vztahů s napojením na právo cizího státu určí následující předpisy, která z právních řádů se použije (mezinárodní právo soukromé).“ Z této legální definice je zřejmé, že německý zákonodárce chápe mezinárodní právo soukromé jako soubor právních norem, které upravují soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem tak, že

---

² Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004, str. 22.

³ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004, str. 18.

odkazují na konkrétní právní řád přicházející u tohoto vztahu v úvahu, neboli, jinými slovy, ohraničují oblast použití právních řádů jednotlivých států. Mezinárodní právo soukromé v tomto pojetí nazýváme právem kolizním.

1.2 Postavení mezinárodního práva soukromého v systému práva

Mezinárodní právo soukromé je součástí právního řádu každého státu a tvoří samostatné, zvláštní právní odvětví, jež nelze považovat za součást občanského ani obchodního práva. Právní normy mezinárodního práva soukromého upravují právní vztahy přesahující svým významem hranice států. Nemůžeme však hovořit o souboru norem, který by byl v mezistátní vztazích obecně závazný (jako normy mezinárodního práva veřejného). Každý stát má své vlastní mezinárodní právo soukromé.⁴ To, jakým způsobem upraví právní normy mezinárodního práva soukromého, je věcí každého státu. Pokud tedy nejsou mezi státy mezinárodně sjednány jednotné normy, je možné a stává se, že stejné právní poměry jsou upraveny rozdílně. Proto je velice zajímavé a užitečné zabývat se jednotlivými právními úpravami v různých státech a porovnávat je. Srovnáváním, neboli komparací, se zabývá srovnávací právní věda, o které se ještě dále zmíním.

1.3 Metody úpravy soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem

V mezinárodním právu soukromém existují dvě základní metody úpravy soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem, a to metoda kolizní a metoda přímá.

1.3.1 Kolizní metoda

U soukromoprávních vztahů majících vztah k různým státům přichází vždy v úvahu více právních řádů, kterými by se tento vztah mohl řídit. Dochází tedy ke kolizi právních řádů. K vyřešení tohoto střetu a k určení jednoho právního řádu, který se na vztah s mezinárodním prvkem bude aplikovat, slouží kolizní normy. Jsou to zvláštní normy, které neobsahují věcnou úpravu a pouze odkazují na hmotněprávní úpravu obsaženou v některém z dotčených právních řádů. Kolizní normy samy tak konkrétní

---

⁴ Srov. Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004, str. 30,31.

právní vztah z hlediska hmotného práva neřeší. Jejich úkolem a smyslem je výběr rozhodného práva, tuzemského nebo zahraničního, bez ohledu na rozdíly v úpravě dané hmotněprávní problematiky. Jelikož by však použití cizího právního řádu mohlo mít v některých případech nepříznivé následky, je možná náprava těchto následků po zvolení a použití rozhodného práva, a to na základě tzv. výhrady veřejného pořádku.⁵

1.3.2 Přímá metoda

V rámci přímé metody užíváme pro řešení těchto vztahů přímých norem, které obsahují hmotněprávní úpravu tohoto vztahu. Tyto normy se aplikují bez předchozího použití kolizní normy a bývají většinou sjednávány v mezinárodních smlouvách, jejichž prostřednictvím se tak sjednocuje hmotněprávní úprava určitého okruhu právních vztahů mezi státy, které jsou stranou smlouvy.

1.4 Prameny mezinárodního práva soukromého

Prameny práva jsou takové formy, které musí pravidla chování nabýt, aby mohla být považována za pravidla právně platná a závazná, čili za právní normy. V pramenech práva je právo obsaženo, jsou tedy bezprostředním pramenem poznání práva.⁶ V této části se budu zabývat vnitrostátními prameny práva, prameny v podobě mezinárodních smluv a komunitárními prameny mezinárodního práva soukromého.

1.4.1 Vnitrostátní právní předpisy České republiky

Základním pramenem mezinárodního práva soukromého je zákon č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním ve znění pozdějších předpisů, který obsahuje jak kolizní normy, tak pravidla mezinárodního práva procesního. Ustanovení upravující vztahy s mezinárodním prvkem obsahují i některé další zákony (zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů; zákon č. 191/1950 Sb., zákon směnečný a šekový; zák.č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník; zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině; a další). Nesmíme však zapomenout ani na ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky a další ústavní zákony, které stanoví zásady společenského a státního zřízení ČR a jejího právního řádu.

---

⁵ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004, str. 35.

⁶ Srov. Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A.: Teorie práva, EUROLEX Bohemia 2001, str. 27, 36.

1.4.2 Mezinárodní smlouvy

Článek 10 Ústavy České republiky stanoví, že vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva. V souvislosti s rozpadem ČSFR a vznikem dvou samostatných republik na sebe Česká republika převzala práva a závazky, které pro ČSFR ke dni jejího zániku vyplývaly z mezinárodních smluv, s výjimkou závazků ČSFR spojených s územím, na které se nevztahuje svrchovanost ČR (viz. čl. 5 odst. 2 ústavního zákona ČNR 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem České a Slovenské Federativní republiky).

V § 2 ZMPS se řeší vztah vnitrostátních právních předpisů a závazných mezinárodních smluv. Toto ustanovení výslovně zakotvuje přednostní použití mezinárodních smluv, kterými je ČR vázána, ale pouze tehdy, když mezinárodní smlouva obsahuje úpravu odlišnou od úpravy v ZMPS. Pokud zákon i mezinárodní smlouva obsahují stejnou úpravu, není zde důvod pro aplikaci takové mezinárodní smlouvy. Zásadně se tedy na prvním místě použije zákon a užití mezinárodní smlouvy přichází v úvahu až tehdy, pokud mezinárodní smlouva upravuje danou otázku odlišně od zákona.

V oblasti mezinárodního práva soukromého jsou uzavírány bilaterální i multilaterální mezinárodní smlouvy. V rámci procesu tvorby mnohostranných mezinárodních úmluv je téměř vždy těžké dosáhnout konsensu států usilujících o uzavření takové smlouvy z důvodů rozlišných představ, což pravidelně vede ke zdlouhavým vyjednáváním.

Sjednáváním vícestranných mezinárodních smluv v oblasti mezinárodního práva soukromého a procesního a tím i unifikací jeho norem se již od roku 1893 zabývá Haagská konference mezinárodního práva soukromého. Tato mezivládní konference má v současné době 68 členů a v jejím rámci bylo doposud přijato 39 úmluv. Česká republika je členem od 28.ledna 1993. Nově, totiž od 3. dubna 2007, je členem

i Evropské společnosti.⁷ Možnost přistoupení byla podmíněna změnou statutu HCCH, podle kterého mohly být dříve členy pouze státy. Přistoupení Evropského společenství bylo nutné po podpisu Amsterodamské smlouvy, která vstoupila v platnost 1. května 1999, vzhledem k ustanovení čl. 65 SES, kde na něj členské státy přenesly své pravomoci v určitých oblastech mezinárodního práva soukromého. Jako příklady mezinárodních smluv vypracovaných v rámci této organizace, kterými je Česká republika vázána, mohu uvést např. Úmluvu o zrušení požadavku ověřování cizích veřejných listin z 5. října 1961 (č.45/1999 Sb.), Úmluvu o právu použitelném pro dopravní nehody z 4. května 1971 (č.130/1976 Sb.), Úmluvu o mezinárodní správě pozůstalostí z 2. října 1973 (č.218/1995 Sb.) nebo Úmluvu o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z 25. října 1980 (č. 34/1998 Sb.).

1.4.3 Právní předpisy Evropského společenství

Česká republika je členem Evropské unie a tím i Evropského společenství od 1. května 2004, kdy vstoupila v platnost smlouva mezi členskými státy Evropské unie a Českou republikou (a dalšími 9 zeměmi) publikovaná pod č. 44/2004 Sb. m. s.

V primárních pramenech evropského práva, mezi které počítáme především smlouvy zakládající evropská společenství a dále smlouvy je měnící, jsou důležitá zmocňovací ustanovení mající význam pro tvorbu norem mezinárodního práva soukromého, normy samotné v nich ale obsaženy nejsou. Ty však můžeme najít v sekundárních pramenech práva dle čl. 249 SES, a to hlavně v nařízeních a ve směrnících. Nařízení jsou závazná ve všech svých částech a bezprostředně aplikovatelná ve všech členských státech. Naproti tomu směrnice zavazují pouze členské státy, a to pouze co se týče výsledku, kterého má být dosaženo. Formy a prostředky, pomocí kterých bude cíle dosaženo, nechává na úvaze členských států.⁸ Zvláštním pramenem práva jsou potom dohody uzavřené mezi členskými státy na základě čl. 293 SES. Tyto subsidiární smlouvy vytvářejí tzv. „terciární“ právo.

---

⁷ www.hcch.net

⁸ Srov. Tichý, L. a kol: Evropské právo, C. H. Beck 2004, str. 235-238.

Evropské právo a vnitrostátní právní řád jsou dva samostatné právní systémy, které existují vedle sebe. Pokud se dostanou do rozporu, platí zásada stanovená v rozhodnutích Evropského soudního dvora, která říká, že komunitární právo má přednost před právem národním.⁹

1.4.4 Evropské mezinárodní právo soukromé

Pojmem evropské mezinárodní právo soukromé se rozumí souhrn všech právních norem, upravujících soukromoprávní vztahy s mezinárodním prvkem, včetně procesních, které jsou součástí práva ES nebo vnitrostátního práva členského státu jako důsledek provedení směrnice Společenství, jakož i ty normy, které jsou upraveny v evropské regionální smluvní úpravě.¹⁰ Tyto normy mají sloužit k plnění cílů ES/EU, mezi nimiž hlavním cílem je řádné fungování jednotného vnitřního trhu. Jelikož v současné době je sjednání jednotného evropského Kodexu soukromého práva ještě v nedohlednu, přispívá tak evropské mezinárodní právo soukromé k větší právní jistotě tím, že se na jeho základě určí rozhodné právo pro konkrétní závazek, soud příslušný k projednání sporu nebo nám odpoví na otázky týkající se uznání a výkonu cizích soudních rozhodnutí.

Mezinárodní právo soukromé hrálo v evropském integračním procesu původně malou roli, a to především jako tzv. terciární právo ES, doplňkové právo, které tvoří mezinárodní smlouvy uzavírané členskými státy k uskutečňování cílů ES. Postupně se však začaly objevovat kolizní normy i v sekundárních pramenech práva, ale pouze v souvislosti s úpravou konkrétní hmotněprávní oblasti jako např. pojistných a spotřebitelských smluv. Konkrétním impulsem pro posílení významu mezinárodního práva soukromého v právu ES/EU se stala Amsterodamská smlouva, která přesouvá významnou část spolupráce v oblasti justice a vnitřních věcí ze třetího pilíře EU do prvního pilíře, do režimu komunitárního práva.¹¹

Výraznou změnu pro význam mezinárodního práva soukromého v procesu evropské integrace přinesla, jak jsem již krátce zmínil, Amsterodamská smlouva z roku 1997,

⁹ Srov. Tichý, L. a kol.: Evropské právo, C. H. Beck 2004, str. 308-313.

¹⁰ Rozehnalová, N., Týč, V., Novotná, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé, Masarykova univerzita v Brně 1998, str. 26.

¹¹ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. Právní rozhledy 9/2000, příloha Evropské právo, str. 2.

kteřá vložila do SES novou Hlavu IV nazvanou „Vízová, azylová a přistěhovalecká politika a jiné politiky týkající se volného pohybu osob“. Výchozím ustanovením pro nové úpravy mezinárodního práva soukromého se stalo ustanovení článku 65 SES, které uvádí, že opatření v oblasti justiční spolupráce v civilních věcech s mezinárodním prvkem vydávaná podle článku 67 a pokud je to nutné k náležitému fungování vnitřního trhu, zahrnují:

- a) zlepšení a zjednodušení systému mezinárodního doručování soudních a mimosoudních písemností, spolupráci při opatřování důkazů, jakož i uznání a výkon soudních a mimosoudních rozhodnutí v civilních a obchodních věcech;
- b) podporu slučitelnosti kolizních norem platných v členských státech a předpisů k řešení konfliktů pravomocí; a
- c) odstraňování překážek hladkého průběhu občanskoprávních řízení, v případě nutnosti podporou slučitelnosti předpisů občanského práva procesního platných v členských státech.¹²

Již jsem výše uvedl, že výchozím ustanovením pro nové úpravy mezinárodního práva soukromého je článek 65 SES. Ten předvídá pro úpravu soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem vydávání právních aktů sekundárního práva.¹³ Dále bych zmínil ustanovení článku 293 SES, na základě kterého mohou členské státy mezi sebou v případě potřeby zahájit jednání s cílem zajistit ve prospěch svých příslušníků ochranu osob i požívání a ochranu práv za týchž podmínek, které každý stát stanoví pro své státní příslušníky, dále zajistit zamezení dvojího zdanění uvnitř ES, vzájemné uznávání společností, zachování jejich subjektivity v případě přenesení sídla z jedné země do druhé a možnost sloučení či splynutí společností, které se řídí právem různých členských států, a zjednodušení formalit, kterým podléhá vzájemné uznávání a výkon soudních rozhodnutí a rozhodčích nálezů. Tento článek je základem pro sjednávání tzv. subsidiárních smluv, které tvoří terciární nebo také doprovodné evropské právo. Příkladem těchto subsidiárních dohod je Bruselská úmluva o pravomoci soudů a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech

---

¹² Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní – aktuální otázky. Právní rozhledy 8/2003, příloha Evropské právo, str. 2.

¹³ Pauknerová, M.: Evropské mezinárodní právo soukromé. Právní rozhledy 9/2000, příloha Evropské právo, str. 3.

z roku 1968 (nahrazena nařízením 44/2001, o soudní příslušnosti a uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních- tzv. nařízení Brusel I) nebo právě Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (v nejbližší době se očekává vydání nařízení o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy – tzv. nařízení Řím I¹⁴).

Mezi další prameny evropského mezinárodního práva soukromého na úrovni sekundárního práva pak patří především nařízení a směrnice (ty ale samozřejmě nechávají formulaci právních norem na členských státech). Jako příklady nařízení a směrnic obsahující právní úpravu mezinárodního práva soukromého uvedu již zmíněné nařízení Brusel I, nařízení č. 40/1994, o ochranné známce Společenství nebo nyní nové nařízení č. 864/2007, o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy (nazývané nařízení Řím II), které nabývá (s určitou výjimkou) účinnosti ode dne 11. ledna 2009¹⁵, směrnicí č. 93/13/EHS, o nekalých ustanovení ve spotřebitelských smlouvách a směrnicí č. 2002/65/ES, o distančním prodeji finančních služeb spotřebitelům.

---

¹⁴ Návrh nařízení dostupný z:

<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52005PC0650:CS:NOT>

Legislativní proces možno sledovat zde:

http://ec.europa.eu/prelex/detail_dossier_real.cfm?CL=en&DosId=193666

¹⁵ Nařízení dostupné z:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32007R0864:CS:NOT>

2. Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy

Podle článku 5 odst. 2 Aktu o podmínkách přistoupení České republiky (a dalších devíti států) a o úpravách smluv, na nichž je založena Evropská unie, č. 44/2004 Sb.m.s., nové členské státy se zavazují přistoupit ke smlouvám, na které se vztahuje článek 293 SES, a ke smlouvám, které jsou neodmyslitelným předpokladem dosažení cílů SES, jakož i k protokolům podepsaným stávajícími členskými státy o výkladu těchto smluv Soudním dvorem, a zahájit za tím účelem se stávajícími členskými státy jednání zaměřená na nezbytné úpravy těchto dokumentů. Mezi uvedené smlouvy patří i Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy ze dne 19. června 1980.¹⁶

Dne 14. dubna 2005 podepsala Česká republika Úmluvu o přistoupení České republiky a nových členských států ES k Úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, otevřenou k podpisu v Římě dne 19. června 1980, která byla měněna v roce 1984 v souvislosti s přistoupením Řecka k této Úmluvě, dále v letech 1992 v souvislosti s přistoupením Španělska a Portugalska a 1996 v souvislosti s přistoupením Rakouska, Finska a Švédska. Česká republika a další nové členské státy přistoupily zároveň k prvnímu a druhému protokolu o výkladu této Úmluvy Soudním dvorem Evropských společenství. Římská úmluva byla vyhlášena 13. července 2006 pod č. 64/2006 Sb.m.s. a stala se tak dle článku 10 Ústavy součástí českého právního řádu.

Jiná situace ohledně Římské úmluvy panuje např. ve Spolkové republice Německo. Římská úmluva zde sice byla zákonem z 25. července 1986 ratifikována, tak jak to vyžaduje německý právní řád, nicméně v něm bylo stanoveno, že ustanovení článků 1 – 21 Římské úmluvy nemají bezprostřední vnitrostátní účinek. Německý zákonodárce vzal nejdůležitější články Římské úmluvy a „vtělil“ je do německého zákona, konkrétně do ustanovení článků 27 – 37 EGBGB. Zbývající ustanovení byla vložena do jiných částí zákona, jelikož jejich význam přesahoval oblast smluvních

---

¹⁶ Kučera, Z.: Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám, ASPI Publishing, 2005, str. 263.

závazků (např. článek 6 věta první EGBGB a další). Popsané inkorporační řešení je (vedle druhého možného řešení, a to propůjčení bezprostředního vnitrostátního účinku Římské úmluvě) zmíněno ve Zprávě o Úmluvě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy od profesorů Lagarda a Giuliana.¹⁷ Bylo jím docíleno to, že obsah Římské úmluvy neplatí v Německu jako součást mezinárodní smlouvy, nýbrž jako součást vnitrostátního právního předpisu. Zmíněná část Římské úmluvy byla převzata do EGBGB s drobnými rozdíly, v zásadě ale nezměněná.

2.1 Geneze Římské úmluvy

Dne 8. září 1967 se konalo setkání expertní skupiny původních členských států Společenství, která měla za úkol detailněji probrat společný návrh vlád států Beneluxu. Ty v něm požadovaly sjednocení norem mezinárodního práva soukromého a kodifikaci kolizních norem, což by vedlo k odstranění problémů a negativních jevů souvisejících s růzností právních úprav v jednotlivých státech (jako např. tzv. forum shopping¹⁸). Tyto požadavky zdůrazňovaly hlavně ekonomický význam unifikace kolizních norem pro vnitřní trh.¹⁹ Práce na tomto návrhu pokračovaly a v roce 1972 byl text navrhované Úmluvy předložen vládám členských států. Návrh byl nakonec méně ambiciózní ve svém rozsahu než jeho předloha – Benelux Uniform Law, která upravovala např. i otázky osobního statutu.²⁰ Původní navrhovaná úprava pokrývala oblast smluvních i mimosmluvních (deliktních) závazků. V dalších letech pak pokračovaly práce na návrhu až k současné podobě, přičemž mezi největší změny patří vyřazení mimosmluvních závazků, které se staly předmětem samostatné úpravy v nařízení Řím II. Dne 19. června 1980 byla Úmluva otevřena k podpisu. V roce 1984 byla podepsána Úmluva o přistoupení Řecka k Úmluvě. Římská úmluva vstoupila v platnost dne 1. dubna 1991. Dle čl. 29 odst. 1 ŘÚ Úmluva vstupuje v platnost prvním dnem třetího měsíce následujícího po uložení sedmé listiny o ratifikaci, přijetí nebo schválení. V ostatních

---

¹⁷ Giuliano Lagardova zpráva, str. 41.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

¹⁸ Srov. Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004, str. 66.

¹⁹ Giuliano Lagardova zpráva, str. 1.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

²⁰ Plender, R., Wilderspin, M.: The Rome Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations, Sweet & Maxwell, 2001, str. 16.

státech vstupuje dle čl. 29 odst. 2 ŘÚ Úmluva v platnost prvním dnem třetího měsíce následujícího po uložení jejich listin o ratifikaci, přijetí nebo schválení. V roce 1992 byla dále podepsána Úmluva o přistoupení Španělska a Portugalska k Úmluvě a v roce 1996 Úmluva o přistoupení Rakouska, Finska a Švédska k Úmluvě. Římská úmluva nebyla uzavřena na časově neomezenou dobu, ale podle čl. 30 odst. 1 ŘÚ na dobu deseti let ode dne vstupu v platnost v souladu s čl. 29 odst. 1, a to i v případě států, které přistoupí později. V čl. 30 odst. 2 ŘÚ se ovšem stanoví, že pokud nedojde k výpovědi, prodlužuje se tato Úmluva automaticky vždy na dalších 5 let. Výpověď má potom dle čl. 30 odst. 4 ŘÚ účinky pouze ve vztahu ke státu, který ji oznámil. Mezi ostatními smluvními státy zůstává Úmluva v platnosti.

2.2 Povaha Římské úmluvy

Římská úmluva je unifikací kolizních norem svých smluvních států, kterými mohou být pouze členské státy EU, pro závazkové vztahy ze smluv. Jde přitom o unifikaci univerzální povahy. Podle čl. 2 ŘÚ se práva, na které Úmluva odkazuje, použije, i když toto právo je právem nesmluvního státu. Tímto ustanovením jsou vyřazena z používání ustanovení dosavadních kolizních norem smluvních států, upravující určení rozhodného práva pro smluvní závazky. Tomuto řešení odpovídají i obdobná ustanovení v řadě smluv unifikujících kolizní normy, sjednaných v rámci činnosti Haagské konference mezinárodního práva soukromého. Pro úmluvy obsahující unifikované kolizní normy takového dosahu se používá označení „lois uniformes“.²¹ Dále byla zajištěna jednotná interpretace Evropským soudním dvorem. Jelikož se jedná o smlouvu mezinárodního práva, musela být tato pravomoc založena zvláštními protokoly, konkrétně Prvním a Druhým protokolem o výkladu Úmluvy o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy. Závazek jednotného výkladu Úmluvy je obsažen v čl. 18 ŘÚ, který je svým zněním podobný článku 7 odst. 1 Vídeňské úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží.²²

Základní znaky Římské úmluvy jsou tedy následující:

---

²¹ Kučera, Z.: Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám, ASPI Publishing, 2005, str. 264.

²² Giuliano Lagardova zpráva, str. 38.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

- a) jde o smlouvu uzavřenou, tzn. smlouvu, k níž je omezen přístup jen na členské státy ES,
- b) smlouvu erga omnes, tzn. smlouvu uplatňující se na vztahy i vůči osobám náležejícím k nesmluvním státům, uplatní se tedy jak na posuzování nároků osob majících vztah k území smluvních států, tak i osob tento vztah nemajících, a to vždy před soudy členských států,
- c) smlouvu neomezující výběr práva na smluvní státy,
- d) smlouvu jednotně interpretovanou. Jednotná interpretace je vyjádřena jednak v čl. 18 ŘÚ, jednak na základě Protokolů k Římské úmluvě Evropský soudní dvůr získal pravomocí k jednotné interpretaci.²³

2.3 Předmět úpravy Římské úmluvy

2.3.1 Pozitivní vymezení

Rozsah dopadu Římské úmluvy má rozměr věcný, časový a osobní.²⁴ Římská úmluva se tak aplikuje:

- a) podle čl. 1 odst. 1 ŘÚ na závazky ze smluv, které mají vztah k právu různých zemí, přičemž dle ustanovení čl. 19 odst. 1 ŘÚ se za stát považují i územní jednotky států, pokud mají vlastní právní normy upravující smluvní závazkové vztahy;
- b) v souladu s ustanovením čl. 17 ŘÚ pouze na smlouvy uzavřené po dni, ke kterému vstoupí pro dotyčný stát Úmluva v platnost (pro ostatní smlouvy platí v našem případě úprava obsažená v ZMPS);
- c) na řízení před soudy smluvních států bez ohledu na domicil a státní příslušnost osob, jejichž spor je projednáván.

Co se týká pojmu „závazky ze smluv“ v čl. 1 odst. 1 ŘÚ, lze poměrně jednoznačně konstatovat, že je vyloučen dopad na smlouvy, které jsou v rámci národního práva

---

²³ Rozehnalová, N., Týč, V.: K vývoji mezinárodního práva soukromého a procesního ve státech Evropské unie. Ročenka evropského práva 1998, Masarykova univerzita, Brno, 1999, str. 168.

²⁴ Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 43.

kvalifikovány jako smlouvy administrativní.²⁵ Římská úmluva se aplikuje i na darovací smlouvy jako jednostranně zavazující smlouvy.²⁶

Typické pro kolizní normy je, že pro svoji aplikaci předpokládají vztah soukromoprávního vztahu k zahraničí (že „mají vztah k právu různých zemí“) – blíže viz. část 1.1. Protože čl. 3 odst. 3 ŘÚ připouští volbu práva i v případech, kdy všechny ostatní skutečnosti související v okamžiku volby pouze s jednou zemí, je i volba cizího práva považována za dostatečný vztah k cizímu státu ve smyslu čl. 1 odst. 1 ŘÚ²⁷ (o čl. 3 odst. 3 ŘÚ blíže viz. část 2.4.2.1).

Podle ustanovení čl. 19 odst. 2 ŘÚ stát, v němž mají různé územní jednotky vlastní normy upravující smluvní závazkové vztahy, není povinen uplatňovat tuto Úmluvu při kolizích výhradně mezi právními řády těchto jednotek. V případech vnitrostátní kolize právních úprav tak není dotčený stát povinen tuto kolizi řešit prostřednictvím použití Římské úmluvy.

Změnou v používání je dotčeno ustanovení § 34 ZMPS, podle něhož má-li se použít právního řádu státu, který má více právních oblastí, rozhodují o použití práva některé z nich předpisy onoho státu.²⁸

2.3.2 Negativní vymezení

Čl. 1 odst. 2 písm. a) – h) ŘÚ vylučuje z dosahu Úmluvy řadu otázek. Úmluva se nepoužije na:

a) otázky týkající se osobního stavu nebo způsobilosti fyzických osob k právům a k právním úkonům, s výhradou čl. 11 ŘÚ;

V kontinentálním pojetí není pochyb o tom, že problematika způsobilosti k právům a k právním úkonům je záležitostí osobního statutu. Vynětí těchto otázek z dosahu

²⁵ Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 44.

²⁶ Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 13.

²⁷ Kresbach, G., Rathkolb, G.: *Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980*, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 46.

²⁸ Kučera, Z.: *Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám*, ASPI Publishing, 2005, str. 265.

úmluvy však bylo nutné vzhledem k situaci v zemích common law. Tamní právníci totiž inklinují k zahrnutí těchto problémů mezi aspekty týkající se smlouvy.²⁹

Čl. 11 ŘÚ stanoví, že ve smlouvě uzavřené mezi osobami, které se nacházejí v téže zemi, se může fyzická osoba, která by byla způsobilá podle práva této země, odvolat na svou nezpůsobilost vyplývající z jiného práva pouze tehdy, pokud druhá smluvní strana o této nezpůsobilosti v době uzavření smlouvy věděla, nebo o ní nevěděla z nedbalosti.

Cílem čl. 11 ŘÚ je ochránit stranu smlouvy jednající v dobré víře předtím, že smlouva bude prohlášena za neplatnou pro nezpůsobilost druhé smluvní strany, fyzické osoby, na základě aplikace jiného práva, než práva země, kde byla smlouva uzavřena. Podmínkou použití čl. 11 ŘÚ je, že smlouva byla uzavřena mezi osobami nacházejícími se v téže zemi. Dalším předpokladem je kolize norem. Právní řád, kterým se dle mezinárodního práva soukromého lex fori řídí způsobilost k právním úkonům osoby údajně nezpůsobilé, musí být odlišný od právního řádu země, kde byla smlouva uzavřena. Dále je nutné, aby osoba, která se dovolává své nezpůsobilosti k právním úkonům, byla podle právního řádu země, kde byla smlouva uzavřena, k právním úkonům způsobilá a prokázala, že druhá strana o její nezpůsobilosti vyplývající z jiného práva věděla, nebo o ní nevěděla z nedbalosti.³⁰ Ustanovení čl. 11 ŘÚ by tak nebylo nutné pouze v těch státech, kde se způsobilost k právním úkonům řídí právem místa, kde smlouva byla uzavřena nebo smluvním statutem.³¹

Ustanovení § 3 odst. 2 ZMPS, podle něhož stačí, je-li cizinec činící právní úkon v České republice způsobilý k úkonu podle českého práva, není-li dále v zákoně

---

²⁹ Plender, R., Wilderspin, M.: *The Rome Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations*, Sweet & Maxwell, 2001, str. 59.

³⁰ Kresbach, G., Rathkolb, G.: *Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980*, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 69.

³¹ Giuliano Lagardova zpráva, str. 34.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

uvedeno něco jiného, se tak nadále omezuje jen na právní úkony jiné než smlouvy uzavírané mezi osobami přítomnými v témže státě.³²

b) na smluvní závazkové vztahy týkající závětí a dědění, majetkových vztahů mezi manželi, práv a povinností z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo z příbuzenství vzniklého manželstvím, včetně vyživovací povinnosti k dětem nemanželského původu;

Základním důvodem pro vyloučení této skupiny závazků je zvláštní povaha majetkových vztahů existujících v rámci těchto vztahů osobní povahy. Dominující zde nejsou prvky majetkové, nýbrž osobní.³³ Dohody o výživě jsou z aplikace Úmluvy vyloučeny pouze v případech, kdy vznikají na základě zákonem stanovené vyživovací povinnosti. Naproti tomu ostatní povinnosti týkající se výživy rodinných příslušníků a vznikající ze smluv, k jejichž sjednání neexistuje zákonná povinnost v oblasti manželského nebo rodinného práva, jsou Římskou úmluvou zahrnuty. Dalším důvodem pro vyloučení této materie z dosahu Úmluvy byly další existující nebo připravované úmluvy, zejména v rámci Haagské konference mezinárodního práva soukromého.

c) závazkové vztahy ze směnek, šeků a směnek vlastních a jiných převoditelných cenných papírů v rozsahu, v jakém závazky z těchto převoditelných cenných papírů vyplývají u jejich převoditelnosti;

Zcela vyňaté jsou směnky, šeky a směnky vlastní (mají vlastní unifikovanou úpravu obsahující zvláštní kolizní normy). Závazky z ostatních převoditelných cenných papírů jsou potom vyloučeny do té míry, v jaké vyplývají právě z jejich převoditelnosti. To jsou takové závazky, které spočívají ve specifické funkci cenných papírů, např. závazky plynoucí z převodní funkce indosamentu.³⁴ Na smlouvy, na jejichž základě byly převoditelné cenné papíry vystaveny, a na smlouvy o koupi

---

³² Kučera, Z.: *Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním*. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám, ASPI Publishing, 2005, str. 266.

³³ Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 47.

³⁴ Kresbach, G., Rathkolb, G.: *Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980*, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 47.

takových cenných papírů se naopak Úmluva použije. Otázka, zda je cenný papír převoditelný či nikoli, se pak posuzuje podle lex fori, včetně norem mezinárodního práva soukromého.³⁵

d) rozhodčí smlouvy a dohody o volbě soudu;

Otázka, zda tyto procesní smlouvy vyloučit z dosahu Úmluvy, byla intenzivně projednávána. Převahu měly nakonec argumenty pro vyloučení této materie. Dohody o volbě soudu patří do sféry procesního práva, normy upravující pravomoc a příslušnost soudů jsou součástí veřejného pořádku dané země a prostor pro autonomii vůle stran je zde velmi omezen. Každý soud je povinen zkoumat svoji příslušnost a platnost takové dohody podle vlastního práva a nikoli podle práva zvoleného stranami (nebo práva, se kterým daný vztah nejužěji souvisí).³⁶ Na druhé straně pak delegace, jejichž právo či právní názory hodnotí prorogační dohody jako ostatní smlouvy, tendovaly k začlenění procesních smluv do dosahu regulace Úmluvy. Poukazovaly také na to, že v případě, kdy je tato smlouva začleněna jako doložka do smlouvy hlavní, měla by sdílet, pokud jde o platnost, právní režim smlouvy hlavní. Stejná argumentace se objevila i u rozhodčích doložek. Zde se dále objevil argument, že arbitrážní smlouvy nejsou v rámci společenství upraveny, a z tohoto důvodu by byl dopad Římské úmluvy vhodný.³⁷ Pokud jsou zmíněné doložky součástí smlouvy, mohou být zohledněny při aplikaci čl. 3 odst. 1 ŘÚ (konkludentní volba práva).³⁸

e) otázky upravené právem obchodních společností, sdružení a právnických osob týkající se například založení, způsobilosti k právům a k právním úkon, vnitřní organizace nebo rušení obchodních společností, sdružení a právnických osob a osobní zákonné odpovědnosti jejich společníků a orgánů závazky obchodní společnosti, sdružení nebo právnické osoby;

---

³⁵ Giuliano Lagardova zpráva, str. 10.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

³⁶ Giuliano Lagardova zpráva, str. 10.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

³⁷ Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 49.

³⁸ Kresbach, G., Rathkolb, G.: Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 47.

Důvodem pro vynětí je, že v oblasti práva společenstevního bylo dosaženo vysokého stupně harmonizace a že kolizní normy řešící obecně problematiku závazků nejsou až na výjimky vhodné k použití pro tuto materii.³⁹ Překročení zákonného oprávnění zástupců a orgánů společnosti pak spadá pod výjimku v čl. 1 odst. 2 písm. f) ŘÚ.⁴⁰

f) otázku, zda může zmocněnec zavazovat vůči třetí osobě osobu, na jejíž účet tvrdí, že jedná, nebo zda může orgán obchodní společnosti, sdružení nebo právnické osoby tuto společnost, sdružení nebo osobu zavazovat vůči třetí osobě;

Toto vynětí se týká právního vztahu mezi osobou zastoupenou, resp. obchodní společností, sdružením a právnickou osobou, a třetími osobami, obzvláště otázky, zda by zastoupený prostřednictvím právních úkonů, které zástupce, resp. orgán obchodní společnosti, sdružení nebo právnické osoby vykonal, mohl být vůči třetí osobě zavázán⁴¹. Důvodem vyloučení právní regulace vztahu zastoupeného a osoby třetí je fakt, že tento typ vztahu nemůže být ve volné dispozici stran a tudíž není vhodná v těchto otázkách ani volba práva.⁴² Na vztahy mezi zástupcem a zastoupeným a vztahy mezi zástupcem a třetími osobami, pokud mají smluvní základ, se Úmluva aplikuje.

g) zakládání trustů a vztahy mezi zakladateli trustu, správci trustu a oprávněnými osobami;

Anglické slovo „trust“ zde bylo použito úmyslně, aby byl rozsah vynětí přesně vymezen. Trust je zvláštní právní útvar common law.⁴³ Instituce podobného druhu

---

³⁹ Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 50.

⁴⁰ Czernich, D., Heiss, H.: EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen, Verlag Orac, Wien 1999, str. 26.

⁴¹ Kresbach, G., Rathkolb, G.: Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 47.

⁴² Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 51.

⁴³ K pochopení tohoto zvláštního institutu nám může pomoci čl. 2 Haagské úmluvy o právu rozhodném na trusty a jejich uznání z roku 1985:

For the purposes of this Convention, the term „trust“ refers to the legal relationships created – inter vivos or on death – by a person, settlor, when assets have been placed under the control of a trustee for the benefit of a beneficiary or for a specified purpose.

A trust has the following characteristics:

a) the assets constitute a separate fund and are not a part of the trustee's own estate,

dle kontinentálního práva jsou pak vyňaty pouze za předpokladu, že vykazují stejné znaky jako trust.⁴⁴

h) dokazování a soudní řízení s výhradou čl. 14 ŘÚ;

Na dokazování a soudní řízení se použijí právní normy *lex fori*.

Čl. 14 odst. 1 ŘÚ stanoví, že se právo rozhodné pro smlouvu použije do té míry, v jaké pro smluvní závazkové vztahy stanoví pravidla pro použití právních domněnek nebo určení důkazních břemen.

Dle ustanovení čl. 14 odst. 1 ŘÚ se *lex causae* použije proto, že normy upravující právní domněnky a určení důkazních břemen jsou věcnými normami, které ve smluvních závazkových vztazích přispívají k upřesnění povinností stran a jako takové nemohou být odděleny od práva rozhodného pro smlouvu.⁴⁵

Čl. 14. odst. 2 ŘÚ říká, že právní úkon může být prokázán jakýmkoli důkazem přípustným podle práva země, v níž má soud sídlo, nebo některého práva uvedeného v čl. 9 ŘÚ, podle kterého je úkon formálně platný, za předpokladu, že soud může důkaz provést.

Podle ustanovení čl. 14 odst. 2 ŘÚ je možné použít kromě druhů důkazů přípustných dle *lex fori* i takové druhy důkazů, které jsou přípustné v právních řádech dle čl. 9 ŘÚ, podle kterých je smlouva formálně platná. Např. pokud je dle *lex fori* přípustné prokázání smlouvy pomocí svědků, soud tento důkaz provede bez ohledu na to, že existují přísnější normy v právním řádu rozhodném pro tento právní úkon. V opačném případě, pokud se právní řád, na základě kterého je právní úkon formálně platný, spokojí s ústní dohodou a připouští, že dokázání této dohody může být

---

b) title to the trust assets stands in the name of the trustee or in the name of another person on behalf of the trustee,

c) the trustee has the power and the duty, in respect of which he is accountable, to manage, employ or dispose of the assets in accordance with the terms of the trust and the special duties imposed upon him by law.

The reservation by the settlor of certain rights and powers, and the fact that the trustee may himself have rights as a beneficiary, are not necessarily inconsistent with the existence of a trust.

⁴⁴ Giuliano Lagardova zpráva, str. 10.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

⁴⁵ Giuliano Lagardova zpráva, str. 36.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

provedeno prostřednictvím svědků, musí být stranám dovoleno se na tento důkaz před dotčeným soudem odvolat. Tato liberální úprava nesmí ovšem vést k tomu, že dotčenému soudci budou předloženy takové důkazy, jejichž použití právo *lex fori* nedovoluje. Použití důkazů podle jiného práva než je *lex fori* nesmí vyřadit normy *lex fori* upravující provádění důkazů. Proto je soudci dovoleno odmítnout takové druhy důkazů, které v procesních normách *lex fori* nejsou obecně přípustné. V případech, že je právní úkon formálně platný např. podle práva, které se podle Úmluvy na smlouvu použije, a také podle práva místa, kde byl uzavřen, mohou se strany odvolat na takové druhy důkazů, které jsou předvídaný v jednom z těchto dvou právních řádů.⁴⁶

Čl. 1 odst. 3 ŘÚ stanoví, že se ustanovení této Úmluvy nevztahují na pojistné smlouvy, na základě kterých jsou kryta rizika umístěná na území členských států Evropského hospodářského společenství. Při rozhodování, zda je riziko umístěno na těchto územích, soud použije své vnitrostátní právo.

Důvodem pro vyloučení bylo, že mezinárodní pojišťovací právo je rozsáhle harmonizováno na základě směrnic, které obsahují speciální kolizní normy. Na pojistné smlouvy, na něž se uvedené vymezení nevztahuje, tj. pojistné smlouvy pojišťující pojistná rizika umístěná ve třetích státech nebo spadající do pojistných odvětví životního pojištění, má-li pojistník bydliště nebo sídlo v třetím státě, se tak Římská úmluva aplikovat bude.

Dle čl. 1 odst. 4 ŘÚ se toto vymezení nevztahuje na smlouvy o zajištění.

Pro uvedené vyňaté pojistné smlouvy, tj. pojistné smlouvy uzavírané v neživotním pojištění pojišťující pojistná rizika umístěná v členských státech EU, a navíc dále také v jiném státě EHP, a pro pojistné smlouvy uzavírané v pojištění spadajícím do pojistných odvětví životního pojištění, jestliže pojistník má bydliště nebo sídlo v některém z uvedených států, se rozhodné právo určí podle ustanovení § 10a a § 10b

---

⁴⁶ Giuliano Lagardova zpráva, str. 36.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

ZMPS ve znění zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě. Pro takto vymezené smlouvy se tak bude používat uvedených ustanovení ZMPS.⁴⁷

2.3.3 Výhrady

Dle čl. 22 odst. 1 ŘÚ si může každý smluvní stát při podpisu, ratifikaci, přijetí nebo schválení vyhradit právo neuplatňovat tato ustanovení:

- a) čl. 7 odst. 1 ŘÚ;
- b) čl. 10 odst. 1 písm. e) ŘÚ.

Čl. 7 odst. 1 ŘÚ se týká používání imperativních předpisů práva třetího státu, které není smluvním statutem (*lex causae*) – blíže viz část 2.12. Výhradu vůči tomuto ustanovení využilo např. Německo a Velká Británie.

Čl. 10 odst. 1 písm. e) ŘÚ upravuje působnost *lex causae* na důsledky neplatnosti smlouvy – viz část 2.9. Právo neuplatňovat toto ustanovení si vyhradila např. Itálie.

Až do Úmluvy o přistoupení Španělska a Portugalska k Úmluvě, která byla uzavřena v roce 1992 ve Funchalu („Funchalská úmluva“), upravoval čl. 22 odst. 2 ŘÚ možnost omezit rozsah aplikace Římské úmluvy na území vyjmenovaná v čl. 27 odst. 2 ŘÚ. Čl. 2 odst. 1 Funchalské úmluvy byl čl. 27 ŘÚ jednoduše smazán a další ustanovení, která na něj odkazovala, byla buď smazána (čl. 22 odst. 2 ŘÚ) nebo změněna (čl. 30 odst. 3 a čl. 31 písm. d) ŘÚ).⁴⁸ Protože Funchalská úmluva není platná ve všech smluvních státech, platí ve vztahu k těmto státům zmíněná ustanovení nadále.

Čl. 22 odst. 3 ŘÚ upravuje možnost smluvního státu vzít kdykoli zpět výhradu, kterou učinil.

---

⁴⁷ Kučera, Z.: Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám, ASPI Publishing, 2005, str. 265.

⁴⁸ Plender, R., Wilderspin, M.: The Rome Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations, Sweet & Maxwell, 2001, str. 25.

2.3.4 Vztah Římské úmluvy k právu Společenství a k jiným úmluvám

Čl. 20 ŘÚ stanoví, že touto Úmluvou není dotčeno použití kolizních norem pro smluvní závazkové vztahy ve zvláštních oblastech, které jsou nebo budou obsaženy v právních aktech orgánů Evropských společenství nebo ve vnitrostátních předpisech, které byly při provádění takových právních aktů harmonizovány.

V ustanovení čl. 20 ŘÚ je zakotvena přednost komunitárního práva, které bylo platné v době, kdy tato Úmluva vstoupila v platnost, ale také přednost pozdějších právních aktů Společenství. Navíc je zde stanovena přednost vnitrostátního harmonizovaného práva.

Ustanovení čl. 21 ŘÚ říká, že touto Úmluvou není dotčeno použití mezinárodních úmluv, jejichž smluvní stranou smluvní stát je nebo se jí stane.

Ustanovení čl. 21 ŘÚ je nutné vzít do úvahy společně s čl. 23 – 25 ŘÚ, které upravují možný budoucí přístup smluvního státu k novým úmluvám. Problémy nenastanou, pokud dojde ke střetu hmotněprávní a kolizní unifikace, ledaže hmotněprávní unifikace bude obsahovat i normy kolizní.

2.4 Určení smluvního statutu

2.4.1 Volba práva

Autonomie vůle stran je charakterizována jako jeden ze základních pilířů Římské úmluvy.⁴⁹ Vedle svobody volby smluvního partnera, formy smlouvy, obsahu smlouvy a svobody týkající se ukončení smlouvy existuje v kolizním právu další forma projevu autonomie vůle stran, a to svoboda volby práva. Volba práva, tj. shodný projev vůle účastníků o tom, že jejich právní vztah se má řídit určitým právem, je skutečností rozhodnou pro určení rozhodného práva, hraničním určovatelem (*lex electa, lex voluntatis*).⁵⁰ Motivem bývá možnost zvolení takového právního řádu, který bude účastníkům nejlépe vyhovovat. Zde je důležité rozlišení na kolizní volbu práva, kdy lze na základě volby jiného právního řádu vyloučit z právní

---

⁴⁹ Srov. Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 34.

⁵⁰ Kučera, Z.: *Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004*, str. 128.

regulace vlastní kogentní normy (vnitrostátní kogentní normy), a materiální volbu práva, kdy je volba práva ve skutečnosti omezena kogentními normami toho státu, jehož právní řád by byl pro daný právní vztah rozhodný a jehož právními normami by se daný právní vztah řídil, kdyby k volbě práva nedošlo. V odborné literatuře se můžeme setkat s názorem, že v tomto případě se o skutečnou volbu práva nejedná.⁵¹ Dalším motivem může být požadavek právní jistoty, kdy subjekty nemusí čekat na to, který právní řád bude vybrán k tomu, aby řídil daný právní vztah. Volba práva je samostatné smluvní ujednání, které je právně nezávislé na smlouvě hlavní. I když je v praxi toto ujednání většinou součástí smlouvy hlavní, je třeba jeho existenci a platnost posuzovat samostatně. Dohodu o volbě práva je tak třeba posuzovat jako ostatní smlouvy, tj. v režimu Římské úmluvy podle čl. 8 a 9 ŘÚ (zde se pojednává o materiální platnosti, souhlasu stran a formální platnosti – viz část 2.7 a 2.8) a podle čl. 11 ŘÚ (ten pojednává o nezpůsobilosti k uzavření smlouvy – blíže viz část 2.3.2), jak stanoví čl. 3 odst. 4 ŘÚ. Je důležité podotknout, že volba práva není povinností stran. Normy mezinárodního práva soukromého, samozřejmě i Římské úmluvy, upravují i situace, kdy volba práva nebyla stranami provedena nebo nebyla platná (viz část 2.4.3).

V Římské úmluvě je možnost volby práva zakotvena v jejím čl. 3. Zásada autonomie vůle stran byla v právních řádech smluvních států zakotvena již před Římskou úmluvou, takže pro ně nebyla žádnou novinkou.⁵²

Čl. 3 odst. 1 ŘÚ stanoví, že smlouva se řídí právem, které si strany zvolí. Volba musí být vyjádřena výslovně nebo vyplývat s dostatečnou jistotou z ustanovení smlouvy nebo okolností případu. Svou volbou mohou strany zvolit právo rozhodné pro celou smlouvu, nebo pouze pro její část.

V souvislosti s pojmem „právo“ se vedla řada diskusí. Zatímco čl. 3 ŘÚ se zmiňuje o právu, které si strany mohou pro smlouvu zvolit, v čl. 4, 5 a 7 ŘÚ se hovoří již o právu země. Vymezení pojmu právo v čl. 4, 5 a 7 ŘÚ je tedy jasné. Zde se jednoznačně myslí jakýkoli platný právní řád. Pochybnosti vyvolalo znění čl. 3, kde

---

⁵¹ Srov. Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004, str. 130.

⁵² Giuliano Lagardova zpráva, str. 15.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

vyvstala otázka, zda je možná i volba pravidel nestátního původu jako např. *lex mercatoria*⁵³ nebo zásady mezinárodních smluv UNIDROIT.⁵⁴ Vzhledem k použité anglické terminologii lišící se od případů, kde bylo od počátku zamýšleno připustit možnost přímo odkazovat na nestátní právo, a vzhledem k aplikaci Římské úmluvy především před soudy obecnými (státními) soudy⁵⁵, zastávám názor, stejně jako většina autorů odborných publikací, že volba pravidel nestátního původu možná není. Odkaz na taková pravidla by pak musel být hodnocen jako projev vůle stran, které si přejí, aby se stala součástí smlouvy. Pravidel pak lze využít, a to v rámci kogentních norem jinak určeného (státního) práva. Jedná se tedy o tzv. materiální volbu práva.⁵⁶ Strany si tak v režimu Římské úmluvy mohou zvolit jakýkoli platný právní řád bez ohledu na vztah tohoto právního řádu k jejich smlouvě, přičemž tato volba není omezena na právní řády smluvních států této Úmluvy.

Volba práva v Římské úmluvě musí být co se týká charakteru:

- a) výslovná nebo
- b) vyplývat s dostatečnou jistotou z ustanovení smlouvy nebo
- c) z okolností případu.

Volba práva je možná jak výslovná, tak konkludentní. Přípustná naopak není volba hypotetická, při které se vlastně jedná o imputování vůle účastníkům, jakou by podle představy soudce měli mít.⁵⁷ V případech, kdy volba práva nebyla ve smlouvě vyjádřena výslovně, existuje možnost určení rozhodného práva např. následujícími způsoby: při zvolení obchodních podmínek spojených pouze s jedním právním řádem je tento právní řád soudem považován za zvolený, pokud byla v předchozí smlouvě provedena výslovná volba práva, považuje se toto právo za rozhodné i pro pozdější smlouvu.⁵⁸ Volbu práva mohou naznačovat také okolnosti jako místo

---

⁵³ Srov. Kučera, Z. a spol.: Úvod do práva mezinárodního obchodu, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2003, str. 38.

⁵⁴ Srov. Kučera, Z. a spol.: Úvod do práva mezinárodního obchodu, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2003, str. 43.

⁵⁵ Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 65.

⁵⁶ Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 66.

⁵⁷ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004, str. 133.

⁵⁸ Giuliano Lagardova zpráva, str. 15.

plnění, místo obvyklého společného pobytu, společná státní příslušnost, jazyk smlouvy nebo měna. Samy o sobě jsou ale pro domněnku konkludentní volby práva nedostatečné.⁵⁹ Zvláštní případ je situace, kdy strany odkážou na určité ustanovení např. francouzského Code Civil, nebo kdy strany zvolí francouzské právo či Code Civil jako celek. V prvním případě se jedná o tzv. inkorporaci cizího práva, kdy se smlouva řídí určitým právním řádem a pouze některé její části jsou upraveny články Code Civil. Ve druhém případě pak bude smlouva podřízena zvolenému právnímu řádu (francouzskému).⁶⁰

Podle ustanovení čl. 3 odst. 1 poslední věty si mohou strany zvolit právo rozhodné pro celou smlouvu, nebo pouze pro její část. Možnost zvolit si různé právní řády pro jednotlivé části smlouvy se nazývá dépeçage. Dépeçage je na jednu stranu hodnoceno pozitivně jako logický důsledek autonomie vůle, na druhou stranu je poukazováno na skutečnost, že volba různých právních řádů na vzájemně související či podmíněné otázky může vést k velmi rozporuplným výsledkům.⁶¹ Tuto volbu práva je možné provést výslovně i konkludentně⁶² a může se vztahovat pouze na ty části smlouvy, které mohou být upravovány různými právními řády, aniž by to vedlo k rozporným výsledkům.⁶³ Pokud si strany zvolily právo pouze pro určitou část smlouvy, neznamená to, že pro zbývající část smlouvy se tento řád použije také (ten je třeba určit podle čl. 4 ŘÚ).⁶⁴ Jestliže by však určitá část smlouvy podléhala současně více právním řádům, je třeba takovou volbu práva považovat za neplatnou.⁶⁵ Na závěr bych podotknul, že dépeçage není v praxi využíváno často.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

⁵⁹ Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 40-41.

⁶⁰ Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 69.

⁶¹ Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 70.

⁶² Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 49.

⁶³ Giuliano Lagardova zpráva, str. 15.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

⁶⁴ Giuliano Lagardova zpráva, str. 15.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

⁶⁵ Srov. Kučera, Z.: *Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004*, str. 134.

Čl. 3 odst. 2 ŘÚ stanoví, že strany se mohou kdykoli dohodnout, že se smlouva bude řídit jiným právem, než kterým se dosud řídila v důsledku předchozí volby podle tohoto článku nebo na základě jiného ustanovení této Úmluvy. Žádná změna rozhodného práva provedená stranami po uzavření smlouvy se nedotýká její formální platnosti podle článku 9 a práv třetích osob.

Upravení těchto možností souvisí opět s autonomií vůle stran. Strany mohou mít mnoho důvodu ke změně vybraného práva nebo k dodatečné volbě práva. Otázkou bývá, do kdy je možné takové opatření provést. Pokud by mělo dojít ke změně práva nebo k jeho dodatečné volbě během soudního nebo rozhodčího řízení, bylo by to podle převažujících názorů možné až do okamžiku, než začne soudce či rozhodce jednat ve věci samé⁶⁶. Ustanovením druhé věty čl. odst. 2 ŘÚ je zajištěno, že formální platnost smlouvy nebude změnou dotčena.⁶⁷ Původně formálně neplatná smlouva může dodatečnou změnou práva formální platnost nabýt.⁶⁸ Tím samym ustanovením jsou chráněna práva třetích osob. V určitých právních řádech můžou třetí osoby na základě smlouvy mezi dvěma jinými osobami získat určitá práva. Tato práva nesmějí být pozdější změnou rozhodného práva znevýhodněna. Zvýhodnění postavení třetích osob je ovšem možné.⁶⁹ Následnou volbou či změnou zvoleného práva tedy dochází ke změně původního statutu, přičemž literatura se shoduje v tom, že tato změna působí *ex tunc*.⁷⁰

Ustanovení čl. 3 ŘÚ vylučuje plně z používání ustanovení § 9 ZMPS. Je možné podotknout, že i § 9 ZMPS nebrání stranám a umožňuje částečnou volbu práva, dodatečnou volbu práva i změnu použitelného práva.⁷¹

---

⁶⁶ Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 70-71.

⁶⁷ Kresbach, G., Rathkolb, G.: *Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980*, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 50.

⁶⁸ Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 51.

⁶⁹ Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 51.

⁷⁰ Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 71.

⁷¹ Kučera, Z.: *Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám*, ASPI Publishing, 2005, str. 269.

2.4.2 Omezení volby práva

Volbu práva v Římské úmluvě můžeme označit jako kolizní a neomezenou.⁷² Přesto v určitých případech jistým omezením podléhá. Omezení volby práva, kterými se budu zabývat v různých částech této práce, lze rozdělit do následujících skupin:⁷³

- a) Omezení daná rozporem s kogentními normami státu, se kterými jsou všechny ostatní prvky vztahu výlučně spojeny – čl. 3 odst. 3 ŘÚ
- b) Omezení daná u některých typů smluv – čl. 5 a 6 ŘÚ – viz část 2.5 a 2.6
- c) Omezení, která se mohou odvinout od aplikace mezinárodních kogentních norem – čl. 7 ŘÚ – viz část 2.12
- d) Omezení v aplikační rovině daná rozporem s veřejným pořádkem fora – čl. 16 ŘÚ – viz část 2.13

2.4.2.1 Omezení daná rozporem s kogentními normami státu, se kterými jsou všechny ostatní prvky vztahu výlučně spojeny

Čl. 3 odst. 3 ŘÚ stanoví, že v případě, že všechny ostatní okolnosti v okamžiku volby souvisejí pouze s jednou zemí, nesmí být skutečností, že si strany zvolily cizí právo, ať již je volba práva spojena s volbou zahraničního soudu či nikoli, dotčeno použití právních ustanovení, od nichž se podle práva dotyčné země nelze smlouvou odchýlit („imperativní ustanovení“).

Čl. 3 odst. 3 ŘÚ způsobuje problémy hlavně v souvislosti s jeho interpretací. Stačí pokud nahlédneme do různých jazykových verzí Úmluvy. Zatímco anglické znění hovoří v čl. 3 odst. 3 i v čl. 7 ŘÚ o „mandatory rules“, německé a francouzské znění užívá v čl. 3 odst. 3 ŘÚ termín „zwingende Bestimmungen“ a „dispositions impératives“ a v čl. 7 ŘÚ pak termín „zwingende Vorschriften“ (v textu čl. 7 odst. 1 ŘÚ je ovšem opět použit termín „zwingende Bestimmungen“) a „lois de police“. Co se týká českého překladu Úmluvy, myslím, že se mělo použít jiných pojmů, které by zdůraznily rozdíly mezi oběma články. Pro ustanovení čl. 3 odst. 3 ŘÚ by se více hodil pojem „kogentní normy“, namísto použitého „imperativní ustanovení“. V čl. 7

---

⁷² Srov. Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 63.

⁷³ Rozehnalová, N.: Unifikace závazkového kolizního práva v rámci Evropské unie. Ročenka evropského práva 1995, Masarykova univerzita, Brno, 1996, str. 134.

ŘÚ (bližší viz část 2.12) pak bylo možné použít i jiné termíny než „imperativní ustanovení“.⁷⁴ Kogentními normami ve významu, který mají v čl. 3 odst. 3 ŘÚ, se myslí obvyklé, vnitrostátně kogentní normy. Tyto normy (a právní řád jako celek) mohou strany vyloučit tím, že pro daný soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem (tak jak je vymezen v části 1.1) zvolí jiný rozhodný právní řád. Lze tedy hovořit o jejich nevylučitelnosti „uvnitř“ právního řádu. Naproti tomu imperativní normy ve smyslu čl. 7 ŘÚ se použijí vždy bez ohledu na to, kterým právem se daný vztah řídí.

Aplikace čl. 3 odst. 3 ŘÚ tedy umožňuje provedení volby cizího práva stranami, ačkoli všechny ostatní prvky vztahu jsou spojeny s jiným právem jako jediným. Za rozhodný okamžik se považuje okamžik realizace volby práva. Samotná volba práva je tak prvek, který vytváří (jediný) vztah k právu různých zemí ve smyslu čl. 1 odst. 1 ŘÚ a činí tak Římskou úmluvu na daný vztah aplikovatelnou.⁷⁵ Výše uvedené ustanovení se stalo kompromisem mezi názory, podle kterých je volba práva u vztahů spojených pouze s jedním právním řádem nepřipustná, a názory, dle kterých taková volba možná je. Jeho smyslem je v typicky „domácích“ situacích, kde všechny prvky vztahu jsou spojeny s jedinou zemí, zabránit volbou práva obejití kogentních norem tohoto státu.⁷⁶ To platí i v případech, kdy je stranami sjednána příslušnost zahraničního soudu. Jedná se tak o případ materiální volby práva.

Je třeba zmínit, že ani ZMPS, ani občanský a obchodní zákoník nebrání stranám, aby i ve vnitrostátních vztazích v rámci své smluvní volnosti učinily součástí smlouvy ustanovení cizího práva, samozřejmě v mezích daných tuzemskými kogentními normami. Je věcí smluvní techniky, zda tak učiní přepsáním takových ustanovení do textu smlouvy nebo pouhým odkazem na cizí právo.⁷⁷

Ostatním omezením volby práva, tak, jak byly výše vymezeny, budou věnovány samostatné části.

---

⁷⁴ Srov. Kučera, Z.: *Mezinárodní právo soukromé*, Doplněk 2004, str. 236.

⁷⁵ Kresbach, G., Rathkolb, G.: *Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980*, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 50.

⁷⁶ Rozehnalová, N.: *Ročenka evropského práva 1995*, Masarykova univerzita, Brno, 1996, str. 135.

⁷⁷ Kučera, Z.: *Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním*. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám, ASPI Publishing, 2005, str. 269.

2.4.3 Náhradní kritéria při neexistenci volby práva

V případě, že volba práva provedená stranami je neplatná, nebo pokud strany možnost volby práva vůbec nevyužily, je třeba určit rozhodné právo podle jiných kritérií. Existují různé přístupy k řešení popsaná situace. U neflexibilního přístupu je v kolizní normě pevně určen hraniční určovatel (obvykle se jedná o právní řád místa sídla, bydliště či místa podnikání té strany, jejíž postavení či činnost je pro smlouvu dominující nebo charakteristická). Naproti tomu flexibilní přístup volí obecně formulovaný hraniční určovatel, který bude v konkrétním případě naplňován soudcem nebo rozhodcem (zde se jedná o hledání „nejúžšího vztahu“, „centra právního vztahu“). Výhodou prvně jmenovaného přístupu je především předvídatelnost právního vztahu, u druhého pak schopnost přizpůsobit se konkrétní situaci. Koncepce zvolená v Římské úmluvě je kompromisem mezi právními řády různých států a můžeme ji označit jako „smíšenou“.⁷⁸ Určení rozhodného práva mimo volbu práva je upraveno v čl. 4 ŘÚ (s výjimkami u spotřebitelských a individuálních pracovních smluv a omezeními stejného typu jako u volby práva).

Čl. 4 odst. 1 ŘÚ stanoví, že v míře, ve které nebylo právo rozhodné pro smlouvu zvoleno v souladu s článkem 3, se smlouva řídí právem země, s níž nejúžeji souvisí. Na část smlouvy, kterou lze od zbytku smlouvy oddělit a která úžeji souvisí s jinou zemí, však lze výjimečně použít právo této jiné země.

V čl. 4 odst. 1 ŘÚ je stanoven princip určení rozhodného právního řádu pro smlouvu. Rozhodným právem je právo té země, s níž smlouva nejúžeji souvisí. Přitom je třeba vyřešit, ke kterému okamžiku má smlouva nejúžší spojení vykazovat. Úmluva sama tuto otázku neřeší (to může vést k tzv. mobilním konfliktům⁷⁹). V odborné literatuře se můžeme setkat s názorem, že zásadně je třeba vycházet z okamžiku uzavření smlouvy. Giuliano Lagardova zpráva ovšem říká, že mohou být zohledněny i okolnosti, které nastaly později.⁸⁰ Mezi okolnosti mající vliv na určení nejúžšího spojení patří např. obvyklý pobyt, sídlo, státní příslušnost nebo měna. Princip

---

⁷⁸ Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 80-81.

⁷⁹ Srov. Kučera, Z.: *Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004*, str. 122-123.

⁸⁰ Giuliano Lagardova zpráva, str. 20.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

nejvyššího spojení jako základní kritérium se použije v těch případech, kdy nelze aplikovat domněnky upravené v čl. 4 odst. 2 – 4 ŘÚ. Výslovně je v čl. 4 odst. 1 ŘÚ dále upravena situace, kdy může být určitá část smlouvy oddělena od zbytku. Pokud určité části smlouvy, které od ní můžeme oddělit, souvisí úžeji s jiným právním řádem, aplikuje se na ně právě tento právní řád (dépeçage). Oddělitelnost přichází v úvahu pouze tehdy, pokud jednotlivé části smlouvy spolu souvisí hospodářsky, ne však právně.⁸¹

Čl. 4. odst. 2 ŘÚ říká, že s výhradou odstavce 5 (viz níže) tohoto článku platí domněnka, že smlouva nejúžeji souvisí se zemí, v níž má strana, která je povinna plnit předmět smlouvy, v době uzavření smlouvy obvyklé bydliště nebo v případě obchodní společnosti, sdružení nebo právnické osoby ústředí. Byla-li však smlouva uzavřena při výkonu povolání nebo při provozování živnostenské činnosti této strany, je danou zemí země, v níž se nachází hlavní provozovna, nebo má-li být v souladu s podmínkami smlouvy plněno v jiné než hlavní provozovně, je danou zemí země, v níž se nachází tato jiná provozovna.

V čl. 4 odst. 2 ŘÚ je upravena základní domněnka naplňující zásadu nejvyššího spojení. Jedná se o domněnku charakteristického plnění. V anglické verzi Úmluvy nalezneme v první větě tohoto odstavce slovní spojení „characteristic performance“, v německé pak „charakteristische Leistung“. V českém překladu podobný ekvivalent nenajdeme. Tato domněnka (stejně jako domněnky v odst. 3 a 4) je vyvratitelná, což můžeme vyvodit z ustanovení čl. 4 odst. 5 ŘÚ. Hodnocení charakteristického plnění není problémem u závazků asynalagmatických. U závazků synalagmatických je charakteristickým plněním plnění té smluvní strany, za které je jí druhou stranou poskytováno plnění nejčastěji peněžité. Charakteristickým je tedy to plnění, které ji odlišuje od jiných smluv (činnost prodávajícího, zhotovitele věci, poskytovatele služby atd.). Časový okamžik, ke kterému jsou potřebné okolnosti zjišťovány, je okamžik uzavření smlouvy. Dále je třeba rozlišovat, zda smlouva byla uzavřena při výkonu povolání nebo provozování živnostenské činnosti či nikoli. V prvním případě vykazuje smlouva nejvyšší vztah se zemí, kde se nachází hlavní provozovna, bez

---

⁸¹ Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 71.

ohledu na to, zda se jedná o fyzickou nebo právnickou osobu. Pokud se strany ve smlouvě dohodly, že má být plněno v jiné než hlavní provozovně, je rozhodným právem právo země, ve které se tato jiná provozovna nachází. Hlavní provozovna u právnických osob se shoduje s ústředím (viz níže), fyzické osoby pak mají hlavní provozovnu tam, kde vstupují s ostatními subjekty do obchodního styku. Jinými provozovnami mohou být pobočky, které nemají právní subjektivitu. Ve druhém případě pak smlouva nejužěji souvisí se zemí, ve které má osoba poskytující charakteristické plnění obvyklé bydliště, a to pokud se jedná o fyzickou osobu. Obvyklým bydlištěm jsou typicky místa, ke kterým má daná osoba blízký vztah, jako např. místo, kde pracuje, navštěvuje vzdělávací zařízení nebo kde má pronajatý byt. Stačí přitom, že se na něm po určitý čas fakticky vyskytuje. Jde-li o obchodní společnosti, sdružení nebo právnické osoby, má smlouva nejužší spojení se zemí, ve které se nachází ústředí zmíněných subjektů. Ústředí se vyskytuje tam, kde jsou činěna důležitá rozhodnutí a kde pracuje vedení. Při vymezení situací, kdy je smlouva uzavřena při výkonu povolání nebo při provozování živnostenské činnosti na jedné straně, nebo v rámci soukromých činností na straně druhé je třeba přihlídnout k účelu smlouvy, tedy zda sleduje obchodní či soukromé účely.⁸²

Čl. 4 odst. 3 ŘÚ stanoví, že bez ohledu na odstavec 2 tohoto článku platí pro smlouvy v rozsahu, v nichž je jejich předmětem věcné právo k nemovitosti nebo právo užívání nemovitosti, domněnka, že smlouva nejužěji souvisí se zemí, v níž se nemovitost nachází.

Čl. 4 odst. 3 ŘÚ upravuje zvláštní domněnku, která se aplikuje na smlouvy, jejichž předmětem je věcné nebo užívací právo k nemovitosti. V těchto případech se země polohy nemovitosti považuje za tu, se kterou smlouva nejužěji souvisí. Do rozsahu tohoto ustanovení spadají např. smlouvy o nabytí nemovitosti a smlouvy o užívání nemovitosti (nájemní, time-sharingové a další smlouvy). Naopak smlouvy o výstavbě domu nebo jeho renovaci pod toto ustanovení podřadit nemůžeme. U těchto smluv jsou totiž jejich předmětem stavební práce, a tak aplikujeme čl. 4 odst. 2 ŘÚ. Domněnka nejužšího spojení s *lex rei sitae* může být vyvrácena. Tak se bude

---

⁸² Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 76-77.

aplikovat německé právo, když Němec pronajme svůj prázdninový byt ve Španělsku na přechodnou dobu jinému Němci⁸³ (srov. čl. 4 odst. 5).

Čl. 4 odst. 4 ŘÚ říká, že pro smlouvy o přepravě zboží neplatí domněnka uvedená v odst. 2. U těchto smluv platí domněnka, že smlouva nejúžeji souvisí se zemí, v níž má přepravce v době uzavření smlouvy hlavní provozovnu, nachází-li se v této zemi také místo nakládky nebo místo vykládky nebo hlavní provozovna odesílatele zboží. Pro účely tohoto odstavce se dopravní nájemní (charterové) smlouvy a jiné smlouvy, jejichž hlavním účelem je přeprava zboží, považují za smlouvy o přepravě zboží.

Ustanovení čl. 4 odst. 4 ŘÚ upravuje zvláštní domněnku pro smlouvy o přepravě zboží, kterými se rozumí takové smlouvy, jejichž primární účel je zaměřen na změnu polohy zboží. Za smlouvy o přepravě zboží jsou považovány i charterové smlouvy pro jednu jedinou určitou cestu a ostatní smlouvy, které slouží primárně pro přepravu zboží.⁸⁴ Smlouvy o přepravě osob jsou zahrnuty pod základní domněnku v čl. 4 odst. 2 ŘÚ. Na základě této domněnky platí, že smlouva vykazuje nejužší spojení se zemí, ve které má přepravce hlavní provozovnu, ale pouze za předpokladu, že se v této zemi nachází místo nakládky nebo vykládky zboží nebo hlavní provozovna odesílatele zboží. Zmíněné okolnosti jsou zkoumány k okamžiku uzavření smlouvy. Pokud nejsou tyto podmínky splněny, aplikuje se čl. 4 odst. 2 ŘÚ, ke kterému je jinak odst. 4 ustanovení speciální. Odesílatelé jsou všechny osoby, které dodají zboží přepravci. Za přepravce je považován konkrétní smluvní partner, přičemž nezáleží na tom, zda zboží přepraví sám, nebo pomocí třetí osoby.⁸⁵

Čl. 4 odst. 5 stanoví, že odstavec 2 se nepoužije, není-li možné určit předmět plnění. K domněnkám uvedeným v odstavcích 2, 3 a 4 se nepřihlíží, vyplývá-li z okolností jako celku, že smlouva úžeji souvisí s jinou zemí.

Ustanovení čl. 4 odst. 5 ŘÚ upravuje dva případy. Předvídá možnost, že nebude možné určit u smlouvy, např. u směnné smlouvy, charakteristické plnění (v českém

---

⁸³ Kresbach, G., Rathkolb, G.: *Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980*, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 54.

⁸⁴ Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 116-117.

⁸⁵ Giuliano Lagardova zpráva, str. 21.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

překlada Úmluvy slovo „charakteristické“ opět chybí). Za těchto okolností použijeme čl. 4 odst. 1 ŘÚ a smlouva se bude řídit právem země, s níž nejužěji souvisí. Pokud z okolností jako celku vyplývá, že smlouva úžěji souvisí s jinou zemí, než s tou, na kterou ukazují domněnky v odst. 2, 3 a 4, použije se právní řád této země. Tato „úniková“ cesta je sice vhodným dalším krokem vracejícím se zpět k hlavnímu kritériu a umožňující flexibilní rozhodování⁸⁶, zároveň však poskytuje soudci široké diskreční oprávnění a může tak vést k nepředvídatelným výsledkům.

Ustanovení čl. 4 ŘÚ vylučuje plně z použití ustanovení § 10 ZMPS. Spolu s ustanovením čl. 3 jsou tato dvě ustanovení hlavním zásahem do kolizní úpravy v ZMPS.⁸⁷

2.5 Spotřebitelské smlouvy

Ochraně spotřebitele je věnována velká pozornost, neboť je považován za slabší smluvní stranu. Zejména proto, že zpravidla nemá dostatek informací, schopností, znalostí atd., aby se mohl při sjednávání spotřebitelské smlouvy kvalifikovaně rozhodnout, zvážit důsledky svého jednání, resp. následky uzavření smlouvy.⁸⁸ V České republice je veřejnoprávní ochrana spotřebitele obsažena v řadě předpisů, mezi nimiž zaujímá velmi významné místo zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele. Soukromoprávní ochranu pak představuje hlavně občanský zákoník, který implementoval řadu směrnic ES. Politika ochrany spotřebitele v rámci ES je upravena čl. 153 SES. Tato problematika se rozpadá na několik oblastí, jejichž právní úpravu nalezneme převážně ve směrnících⁸⁹, některé otázky ale i v nařízeních.⁹⁰ Velký význam má i ochrana spotřebitele v soukromoprávních

---

⁸⁶ Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 91.

⁸⁷ Kučera, Z.: *Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám*, ASPI Publishing, 2005, str. 270.

⁸⁸ Bělohávek, A., J.: *Spotřebitelská smlouva z pohledu mezinárodního práva soukromého*
Dostupné z: http://pravnicaradce.ihned.cz/3-16736560-b%E1C1oh1%E1vek-F00000_d-be

⁸⁹ Např. směrnice č. 85/577, o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory, č. 93/13, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách nebo č. 94/47, o ochraně zákazníků s ohledem na některá hlediska smluv o pronájmu nemovitosti na časové úseky.

⁹⁰ Např. nařízení č. 2299/1989, o pravidlech pro uživatele automatických rezervačních systémů letenek a č. 261/2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů.

vztazích s mezinárodním prvkem, které jsou předmětem mezinárodního práva soukromého.

Čl. 5 odst. 1 ŘÚ stanoví, že tento článek se vztahuje na smlouvy, jejichž předmětem je dodání zboží nebo poskytnutí služeb určité osobě („spotřebiteli“) za účelem, který nelze považovat za výkon povolání nebo provozování živnostenské činnosti spotřebitele, a na smlouvy o poskytnutí úvěru na takové obchody.

Pro vymezení spotřebitelské smlouvy je rozhodující vymezení pojmu „spotřebitel“. Čl. 5 odst. 1 ŘÚ ho definuje jako osobu, která uzavírá smlouvu za účelem, který nelze podřadit pod výkon povolání nebo provozování živnostenské činnosti (zde by bylo vhodnější použít výraz „podnikatelské“, stejně jako v § 52 odst. 3 OZ). Použitý pojem „osoba“ v právním smyslu může sice znamenat osobu fyzickou i právnickou, podle převažujících názorů ale čl. 5 ŘÚ platí pouze pro fyzické osoby, čemuž napovídá i slovní spojení „trvalé bydliště“ obsažené v čl. 5 odst. 3 ŘÚ. Dále je nutné určit, kdy se konkrétní úkon osoby bude považovat za výkon povolání, resp. živnostenské (podnikatelské činnosti) a kdy nikoliv. Uzavře-li např. lékař, osoba vykonávající svobodné povolání, smlouvu, na základě které je mu dodáno zboží nebo poskytnuty služby pro výkon jeho povolání nebo v souvislosti s ním, čl. 5 se neaplikuje. Pokud takový příjemce zboží nebo služeb jednal mimo rámec svého povolání, ale druhá smluvní strana o tom nevěděla a ani za daných okolností vědět nemohla, čl. 5 se opět neaplikuje. Když se tedy lékař jako příjemce zboží nebo služeb prokáže např. svým razítkem, které otiskne na smlouvu, a objedná si předměty, které mohou fakticky sloužit k výkonu jeho povolání, čl. 5 se nepoužije, čímž je chráněna dobrá víra druhé smluvní strany.⁹¹ Co se týká smluvního partnera spotřebitele, je nutné, aby plnění prováděl v rámci výkonu svého povolání, podnikatelské činnosti. Smlouva mezi dvěma „spotřebiteli“ postrádá „slabší“ stranu a nepovažuje se tak za spotřebitelskou smlouvu.⁹² Čl. 5 ŘÚ se dále aplikuje na smlouvy, jejichž předmětem je dodání věcí movitých, ty zahrnují koupi i směnu, nebo poskytnutí služeb, mezi

---

⁹¹ Giuliano Lagardova zpráva, str. 23.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

⁹² Srov. Czernich, D., Heiss, H.: EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen, Verlag Orac, Wien 1999, str. 126-127.

Kresbach, G., Rathkolb, G.: Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 57.

kteří počítáme např. smlouvy o dílo, služby lékařů a advokátů nebo smlouvy o výuce jazyků. Podle Giuliano Lagardovy zprávy jsou z dosahu čl. 5 odst. 1 ŘÚ vyloučeny smlouvy o koupi cenných papírů.⁹³ Dále toto ustanovení použijeme na smlouvy o poskytnutí úvěru na spotřebitelské obchody. Pokud si ale spotřebitel vezme úvěr na financování své nemovitosti, potom tento úvěr neslouží k financování takového obchodu a smlouva o úvěru se bude řídit čl. 4 odst. 2 ŘÚ.⁹⁴

Čl. 5 odst. 2 ŘÚ stanoví, že bez ohledu na článek 3 ŘÚ nesmí být spotřebitel v důsledku volby rozhodného práva provedené stranami zbaven ochrany, kterou mu poskytují imperativní ustanovení práva země, v níž má obvyklé bydliště, pokud uzavření smlouvy v této zemi předcházela nabídka určená výslovně spotřebiteli nebo reklama a spotřebitel v této zemi uskutečnil všechny nezbytné úkony směřující k uzavření smlouvy, nebo druhá strana nebo její zmocněnec obdrželi objednávku od spotřebitele v této zemi, nebo smlouva je smlouvou o koupi zboží a spotřebitel cestoval z této země do jiné země, kde učinil svou objednávku, jestliže byla tato cesta organizována prodávajícím se záměrem podnítit spotřebitele ke koupi.

Ustanovení čl. 5 odst. 2 ŘÚ omezuje z důvodu ochrany spotřebitele možnost volby práva. Spotřebitel nesmí být v důsledku volby práva zbaven ochrany, kterou mu zajišťují kogentní normy státu jeho obvyklého bydliště (viz 2.4.3). Kogentní normy jsou zde myšleny ve významu, který mají v čl. 3 odst. 3 ŘÚ. Zvolené právo se tedy aplikuje v tom rozsahu, v jakém poskytuje spotřebiteli přinejmenším stejnou ochranu jako právo státu jeho obvyklého bydliště. Autonomie vůle stran není omezena všeobecně, ale pouze, když konkrétní situaci můžeme přiřadit do jedné ze tří skupin případů v tomto ustanovení uvedených. Do první skupiny patří případy, kdy uzavření smlouvy předcházela výslovná nabídka nebo reklama ve státě obvyklého bydliště spotřebitele a spotřebitel v něm uskutečnil všechny nezbytné úkony směřující k uzavření smlouvy. Spojení „nezbytné úkony“ bylo použito schválně, aby se předešlo problémům s určením místa uzavření smlouvy. Pokud tedy spotřebitel ve státě svého obvyklého bydliště v návaznosti na nabídku nebo reklamu odešle

---

⁹³ Giuliano Lagardova zpráva, str. 23.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

⁹⁴ Kresbach, G., Rathkolb, G.: Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 57.

písemné prohlášení směřující k uzavření smlouvy nebo jinak projeví takovou vůli, volba práva podléhá zmíněným omezením.⁹⁵ Uzavře-li Němec smlouvu na základě inzerátu francouzské společnosti publikovaného v německých novinách, pak se jedná o smlouvu, která podléhá čl. 5 odst. 2 ŘÚ. Pokud ale Němec zareaguje na inzerát v amerických novinách, zmíněné ustanovení se na tento případ aplikovat nebude, i kdyby tyto noviny zakoupil v Německu, ledaže by tento inzerát byl ve zvláštním vydání těchto novin určeném pro evropské země. Druhá skupina zahrnuje případy, kdy druhá strana nebo její zmocněnec obdrží objednávku od spotřebitele v zemi jeho obvyklého bydliště. To se může stát např. při návštěvě spotřebitele u stánku zahraniční společnosti na veletrhu. Výrazem „zmocněnec“ je třeba rozumět všechny osoby jednající za druhou smluvní stranu.⁹⁶ Třetí skupinu pak tvoří případy, kdy smluvní partner spotřebitele uspořádá reklamní zájezd, při kterém spotřebitel ze země svého obvyklého bydliště vycestuje do jiné země, kde pak učiní objednávku směřující k uzavření smlouvy o koupi zboží. Tato poslední skupina je zajímavá vzhledem k různosti použitých termínů v jednotlivých jazykových verzích Úmluvy. V německé verzi použité spojení „cesta....zajištěna prodávajícím“ (herbeiführen) je vykládáno extenzivně, stačí podnět kupujícího k uspořádání takového zájezdu, na samotném zajištění cesty se přímo podílet nemusí. V anglické verzi je pak použito spojení „...arranged by...“, které by svědčilo spíše ve prospěch restriktivního výkladu. Giuliano Lagardova zpráva se přiklání k extenzivnímu výkladu.⁹⁷

Čl. 5 odst. 3 ŘÚ říká, že bez ohledu na článek 4 ŘÚ se smlouvy, na něž se tento článek vztahuje, v případě neexistence volby rozhodného práva podle článku 3 ŘÚ řídí právem země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště, byly-li uzavřeny za okolností uvedených v odstavci 2 tohoto článku.

Ustanovení čl. 5 odst. 3 ŘÚ upravuje případy, kdy strany možnosti volby práva nevyužily nebo taková volba byla neplatná. Za těchto okolností se smlouvy řídí právem země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště. Tato výjimka z obecných

---

⁹⁵ Kresbach, G., Rathkolb, G.: Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 57.

⁹⁶ Giuliano Lagardova zpráva, str. 23.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

⁹⁷ Giuliano Lagardova zpráva, str. 23.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

pravidel obsažených v čl. 4 ŘÚ platí ovšem pouze pro smlouvy uvedené v čl. 5 odst. 1 ŘÚ, pokud nespádají pod výjimky zakotvené v čl. 5 odst. 4 ŘÚ (viz níže), a navíc je nutné, aby šly podřadit do jedné ze tří skupin případů, které byly zmíněny v souvislosti s čl. 5 odst. 2 ŘÚ.⁹⁸

Čl. 5 odst. 4 ŘÚ stanoví, že se tento článek nevztahuje na:

- a) přepravní smlouvy
- b) smlouvy o poskytování služeb, mají-li být služby spotřebiteli poskytnuty výlučně v zemi odlišné od země jeho obvyklého bydliště.

Ustanovení čl. 5 odst. 4 ŘÚ vyloučilo z dosahu tohoto článku přepravní smlouvy, dle Giuliano Lagardovy zprávy z důvodu, že zvláštní ochranná ustanovení čl. 5 ŘÚ nejsou pro tento typ smlouvy vhodná.⁹⁹ Dalším důvodem může být i rozsáhlá mezinárodní unifikace v této oblasti.¹⁰⁰ U smluv o poskytování služeb, které mají být poskytnuty výlučně v zemi odlišné od země spotřebitelova obvyklého bydliště (např. ubytování v hotelu nebo jazykový kurz) , pak nemůže spotřebitel očekávat, že se bude aplikovat právo jeho státu. Zde je totiž dán užší vztah ke státu bydliště (sídla) smluvního partnera spotřebitele, i když mohly nastat ve státě obvyklého bydliště spotřebitele okolnosti zmíněné v čl. 5 odst. 2 ŘÚ (např. inzerát).¹⁰¹

Čl. 5 odst. 5 ŘÚ říká, že bez ohledu na odstavec 4 se tento článek vztahuje na smlouvy, u nichž je v celkové ceně zahrnuta kombinace dopravních a ubytovacích služeb.

Ustanovením čl. 5 odst. 5 ŘÚ bylo zajištěno, že se čl. 5 ŘÚ, bez ohledu na jeho odst. 4, aplikuje na smlouvy, u kterých je jak doprava, tak ubytování nabízeno za paušální

---

⁹⁸ Kresbach, G., Rathkolb, G.: Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 58.

⁹⁹ Giuliano Lagardova zpráva, str. 23.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

¹⁰⁰ Czernich, D., Heiss, H.: EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen, Verlag Orac, Wien 1999, str. 131.

¹⁰¹ Giuliano Lagardova zpráva, str. 24.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

volbou cizího právního řádu zbavení výhod, které jim z takových smluv plynou.¹⁰⁷ Určitý minimální standard ochrany poskytují i právní normy spadající do oblasti veřejného práva (normy hygienické, bezpečnostní atd.), které ale spadají pod čl. 7 ŘÚ. V německé verzi Úmluvy byl vedle pojmu „pracovní smlouva“ použit v čl. 6 pojem „pracovní vztah“ („Arbeitsverhältnis“). Tím mělo být vyjasněno, že se čl. 6 ŘÚ zahrnuje veškeré individuální pracovní právní vztahy, jak právně účinné pracovní smlouvy, tak i nicotné (neplatné), ale fakticky plněné pracovní smlouvy a ostatní pracovní vztahy. Čl. 6 ŘÚ tedy obsahuje speciální normu k čl. 10 odst. 1 písm. e) ŘÚ.¹⁰⁸ Na kolektivní pracovní smlouvy se čl. 6 ŘÚ neaplikuje.

Čl. 6 odst. 2 ŘÚ říká, že bez ohledu na článek 4 ŘÚ se pracovní smlouva v případě neexistence volby rozhodného práva podle článku 3 ŘÚ řídí:

- a) právem země, v níž zaměstnanec při plnění smlouvy obvykle vykonává svoji práci, i když je dočasně zaměstnán v jiné zemi, nebo
  - b) právem země, v níž se nachází provozovna, u které je zaměstnán, nevykonává-li zaměstnanec obvykle svou práci v jediné zemi;
- vyplývá-li však z okolností, že pracovní smlouva úžeji souvisí s jinou zemí, použije se na smlouvu právo této země.

Ustanovení čl. 6 odst. 2 ŘÚ upravuje případy, kdy strany možnosti zvolit si právo nevyužily nebo taková volba nebyla platná. Bez ohledu na čl. 4 ŘÚ se pracovní smlouva bude ve většině případů řídit právem státu, ve kterém zaměstnanec obvykle vykonává svou práci, tj. tam, kde má tato činnost z hlediska časového a obsahového těžiště, a to i když se neshoduje s aktuálním místem výkonu práce. Pokud se neshoduje dohodnuté a skutečné místo výkonu práce, je rozhodující to skutečné. V případech, kdy není obvyklé místo výkonu práce předvídáno nebo není určitelné nebo v místech nacházejících se mimo území svrchovaných států (např. vrtné plošiny) je rozhodujícím právo země, v níž se nachází provozovna, u které je zaměstnanec zaměstnán. Nemusí se jednat o sídlo zaměstnavatele. Pokud formality

---

¹⁰⁷ Giuliano Lagardova zpráva, str. 25.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

¹⁰⁸ Czernich, D., Heiss, H.: EVÚ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen, Verlag Orac, Wien 1999, str. 159.

spojené s nástupem do zaměstnání vyřizovala pobočka zaměstnavatele, aplikuje se právo sídla této pobočky.¹⁰⁹ V čl. 6 odst. 2 ŘÚ je obsažena úniková doložka, podobně jako v čl. 4 odst. 5 ŘÚ. Pokud z okolností jako celku (slovo „celku“ narozdíl od zmíněného čl. 4 odst. 5 ŘÚ použito nebylo, v německé a anglické verzi Úmluvy ale použito je) vyplývá, že pracovní smlouva vykazuje užší vztah k jiné zemi, než k zemi obvyklého výkonu práce nebo k zemi, ve které se nachází provozovna zaměstnávající zaměstnance, použije se právní řád této jiné země.

Ustanovení čl. 6 ŘÚ vylučuje plně z použití ustanovení § 16 ZMPS, které stanoví kolizní úpravu pracovní smlouvy.¹¹⁰

2.7 Existence a platnost smlouvy

Právní řád, kterým se smluvní závazkový vztah řídí, neboli obligační statut, je možné určit na základě čl. 3 – 6 ŘÚ. Tento obligační statut má však stanovené meze svého použití. V této souvislosti je tedy možné položit si otázku: Kam až právní řád určený podle čl. 3 – 6 ŘÚ dosahuje? Tuto problematiku v Římské úmluvě upravují čl. 8 – 10 ŘÚ. V této části mojí práce se budu věnovat problematice čl. 8 ŘÚ, ostatním zmíněným článkům pak budou věnovány samostatné části.

Čl. 8 odst. 1 ŘÚ stanoví, že existence a platnost smlouvy nebo některého ustanovení smlouvy se určuje podle práva, které by se na základě této úmluvy použilo, kdyby byla smlouva nebo ustanovení smlouvy platné.

Podle ustanovení čl. 8 odst. 1 ŘÚ se na existenci a platnost smlouvy nebo některého jejího ustanovení, pokud se nejedná o otázky formy, aplikuje lex causae určené na základě Úmluvy, tzn. pomocí čl. 3 – 6 ŘÚ, stejně jako na smlouvu samotnou.¹¹¹ Do rozsahu čl. 8 odst. 1 ŘÚ lze zařadit otázky týkající se formování smlouvy, tj.

---

¹⁰⁹ Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 168.

¹¹⁰ Kučera, Z.: *Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám*, ASPI Publishing, 2005, str. 272.

¹¹¹ Kresbach, G., Rathkolb, G.: *Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980*, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 64.

problematiku nabídky a jejího přijetí, dále problematiku dovolenosti předmětu smlouvy, náležitosti vůle a jejího projevu, shody vůle stran.¹¹²

Čl. 8 odst. 2 ŘÚ říká, že vyplývá-li však z okolností, že by nebylo přiměřené určovat účinky chování strany podle práva uvedeného v odstavci 1, může se strana za účelem zjištění, že neprojevila souhlas, odvolat na právo země, v níž se nachází její obvyklé bydliště.

Ustanovení čl. 8 odst. 2 ŘÚ upravuje výjimku z pravidla obsaženého v odst. 1., kterou je ale možné použít pouze za účelem stanovení, že strana neprojevila souhlas se vznikem smlouvy nebo některým jejím ustanovením. Na další otázky se čl. 8 odst. 2 ŘÚ nevztahuje. Pouze tedy dovoluje straně dovolat se jí „bližšího“ práva pro hodnocení projevu její vůle.¹¹³ Každá smluvní strana se tak může odvolat na právní řád státu svého obvyklého bydliště (viz 2.4.3), jestliže z okolností vyplývá, že by nebylo přiměřené posuzovat účinky jejího chování podle *lex causae*. Chováním se rozumí, jak aktivní, tak pasivní jednání. Tato výjimka má praktický význam zejména v případech, ve kterých by podle *lex causae* smlouvy bylo mlčení strany k návrhu na uzavření smlouvy pokládáno za přijetí návrhu.¹¹⁴ Soud musí při aplikaci čl. 8 odst. 2 ŘÚ zohlednit všechny okolnosti daného skutkového stavu, nejenom ty, za kterých jednala ta strana, která tvrdí, že se smlouvou nebo s volbou práva (čl. 3 odst. 4 ŘÚ) nesouhlasila. Soud musí zohlednit především zvyklosti, kterými se strany řídí, a jejich předchozí obchodní vztahy.¹¹⁵

Jednostranné právní úkony nejsou narozdíl od čl. 9 odst. 4 ŘÚ v čl. 8 ŘÚ výslovně zmíněny, přesto se jeho ustanovení na ně vztahují.¹¹⁶

---

¹¹² Rozehnařová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 111.

¹¹³ Rozehnařová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 112.

¹¹⁴ Kučera, Z.: *Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám*, ASPI Publishing, 2005, str. 267.

¹¹⁵ Giuliano Lagardova zpráva, str. 28.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

¹¹⁶ Giuliano Lagardova zpráva, str. 28.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

2.8 Forma smlouvy

Ustanovení čl. 9 ŘÚ, které upravuje platnost z pohledu formy, dopadá jak na smlouvy jako dvoustranné právní úkony, tak na jednostranné právní úkony vztahující se k uzavřené smlouvě nebo k uzavření smlouvy směřující. Úmluva sama pojem „forma“ nijak nevymezuje. Giuliano Lagardova zpráva ovšem stanoví, že formou se rozumí každý vnější projev vůle, kterým osoba vyjadřuje vůli být právně vázána. Bez této vůle by její vnější projev nebyl plně účinný.¹¹⁷

Čl. 9 odst. 1 ŘÚ stanoví, že smlouva uzavřená mezi osobami, které se nacházejí v téže zemi, je formálně platná, splňuje-li formální náležitosti podle práva, které se na ni použije podle této Úmluvy, nebo práva země, v níž byla uzavřena.

Podle ustanovení čl. 9 odst. 1 ŘÚ pro zachování formální platnosti smlouvy stačí, pokud splňuje formální náležitosti lex causae smlouvy, nebo práva země, kde byla uzavřena (lex loci actus), a to za podmínky, že se smluvní strany nacházely ve stejném státě. V tomto případě záleží na přítomnosti stran ve stejném státě v okamžiku uzavření smlouvy.

Čl. 9 odst. 2 ŘÚ říká, že smlouva uzavřená mezi osobami, které se nacházejí v různých zemích, je formálně platná, splňuje-li formální náležitosti podle práva, které se na ni použije podle této Úmluvy, nebo práva jedné z těchto zemí.

Bez potíží můžeme zjistit právo státu, ve kterém byla smlouva uzavřena, jestliže se smluvní strany při uzavření smlouvy v tomto státě nacházely. Když se ale smluvní strany v tomto okamžiku zdržují v různých státech, musely by být podle různých právních řádů přicházejících v úvahu vyřešeny otázky z oblasti obecného smluvního práva, aby bylo možné určit místo uzavření smlouvy. Tomuto problému se čl. 9 odst. 2 ŘÚ vyhýbá tím, že za právní řády rozhodné pro formální platnost smlouvy považuje vedle lex causae smlouvy i právní řády těch států, ve kterých se smluvní

---

¹¹⁷ Giuliano Lagardova zpráva, str. 28.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

strany v okamžiku uzavření smlouvy nacházejí. Smlouva je tedy formálně platná, vyhoví-li požadavkům jednoho ze zmíněných právních řádů.¹¹⁸

Čl. 9 odst. 3 ŘÚ stanoví, že je-li smlouva uzavřena zmocněncem, musí se při použití odstavců 1 a 2 brát v úvahu právo země, v níž zmocněnec činí právní úkony.

Pokud je smlouva uzavřena pomocí zmocněnce, je rozhodující stát, ve kterém se zmocněnec nachází v okamžiku uzavření smlouvy, bez ohledu na to, kde se nachází zastoupená strana. Jestliže jsou zmocněnci smluvních stran (nebo smluvní strana a zmocněnec druhé smluvní strany) přítomni v jednom určitém státě a uzavřou tam smlouvu, pak se aplikuje čl. 9 odst. 1 ŘÚ, i když se zastoupená/é strana/y nacházely v tomto okamžiku v jiném státě. V případě, že se zmocněnci smluvních stran (nebo smluvní strana a zmocněnec druhé smluvní strany) v okamžiku uzavření smlouvy nacházejí v různých státech, použijeme čl. 9 odst. 2 ŘÚ, a to i za okolnosti, že se zastoupené smluvní strany vyskytovaly v tomto čase v jednom státě.¹¹⁹ Z anglického textu Úmluvy je zřejmé, že na právo státu výskytu zmocněnce/ů je třeba pohlížet jako na práva země zmíněná v odst. 1 a 2. Pro formální platnost smlouvy tedy stačí vyhovět právním předpisům tohoto státu.¹²⁰

Čl. 9 odst. 4 ŘÚ říká, že jednostranný právní úkon, který se týká již uzavřené nebo zamýšlené smlouvy, je formálně platný, splňuje-li formální náležitosti podle práva, které se na smlouvu použije nebo které by se na ni použilo podle této Úmluvy, nebo práva země, v níž byl tento úkon učiněn.

Mezi tyto jednostranné právní úkony patří např. návrh na uzavření smlouvy, přijetí návrhu na uzavření smlouvy, započtení, výpověď nebo odstoupení od smlouvy. V těchto případech pak z pohledu formální platnosti stačí, vyhoví-li tyto úkony *lex causae* smlouvy nebo *lex loci actus*.

---

¹¹⁸ Kresbach, G., Rathkolb, G.: *Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980*, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 66.

¹¹⁹ Giuliano Lagardova zpráva, str. 30.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

¹²⁰ Kresbach, G., Rathkolb, G.: *Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980*, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 66.

Čl. 9 odst. 5 ŘÚ stanoví, že odstavce 1 až 4 se nevztahují na smlouvy, na které se vztahuje článek 5 ŘÚ a které byly uzavřeny za okolností uvedených v čl. 5 odst. 2 ŘÚ. Pro formu takových smluv je rozhodné právo země, v níž má spotřebitel obvyklé bydliště.

Na základě ustanovení čl. 9 odst. 5 ŘÚ je pro formální platnost spotřebitelských smluv, které podléhají čl. 5 ŘÚ a byly uzavřené za podmínek obsažených v odst. 2 tohoto článku, rozhodující právo státu, ve kterém má spotřebitel obvyklé bydliště (viz 2.4.3). Toto právo se aplikuje nezávisle na tom, zda jeho předpisy týkající se formy slouží ochraně spotřebitele a zda bylo pro smlouvu platně zvoleno jiné právo. Ustanovení čl. 9 odst. 5 ŘÚ tak slouží ochraně spotřebitele, který je často obeznámen pouze s právními předpisy platícími ve státě jeho obvyklého bydliště.¹²¹

Čl. 9 odst. 6 ŘÚ říká, že bez ohledu na odstavce 1 až 4 tohoto článku se na smlouvu, jejímž předmětem je věcné právo k nemovitosti nebo právo užívání nemovitosti, vztahují imperativní ustanovení práva země, v níž se nemovitost nachází, která upravují formu, pokud se podle tohoto práva uvedená ustanovení použijí bez ohledu na místo uzavření smlouvy a na právo, které je jinak pro smlouvu rozhodné.

Podle ustanovení čl. 9 odst. 6 ŘÚ jsou pro formální platnost smlouvy, jejichž předmětem je věcné nebo užívací právo k nemovitosti (viz část 2.4.3), rozhodující právní předpisy *lex rei sitae*, pokud tyto předpisy mají platit bez ohledu na místo uzavření smlouvy a na právo jinak pro smlouvu rozhodné. Takové předpisy mají tedy charakter nutně použitelných norem, imperativních ustanovení ve smyslu čl. 7 ŘÚ. Čl. 9 odst. 6 ŘÚ jde ještě dále než čl. 7 odst. 1 ŘÚ tím, že použití takových předpisů *lex rei sitae* nařizuje.¹²²

Mohou nastat případy, že imperativní předpisy budou aplikovány i v jiných případech, než o kterých se zmiňuje čl. 9 odst. 6 ŘÚ. Použití čl. 7 ŘÚ může vést k vyřazení liberální řešení obsaženého v čl. 9 ŘÚ, které spočívá na aplikaci *lex causae* a *lex loci actus*. Může tedy dojít k tomu, že právní předpisy, které upravují

---

¹²¹ Kresbach, G., Rathkolb, G.: *Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980*, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 66-67.

¹²² Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 216.

formu a mají povahu imperativních předpisů a které jsou součástí právního řádu určitého státu, ke němuž smlouva vykazuje úzký vztah, budou na tento vztah použity i v případě, že se nejedná o právní řády, které se normálně na základě čl. 9 ŘÚ aplikují. Jako příklad poslouží právní předpisy upravující formu a náležitosti do právního řádu státu, v němž se plní pracovní smlouva, obzvláště pak předpisy o písemné formě doložky o zákazu konkurence, které musí být dodrženy, i když by podle *lex loci actus* nebo podle práva zvoleného stranami bylo přípustné ústní ujednání.¹²³

Právní úprava obsažená v § 4 ZMPS subsidiárně vyžaduje, aby projev vůle každého účastníka vyhovoval formě stanovené právem místa, kde se projev činí. Tato výjimka z použití *lex causae* smlouvy však není možná, jestliže by právní řád, jímž se smlouva řídí, předepisoval písemnou formu úkonu jako podmínku jeho platnosti. Úprava v Římské úmluvě je příznivější pro zachování platnosti smlouvy co do formy.¹²⁴

2.9 Působnost obligačního statutu

Jedním z problémů způsobující v praxi výkladové problémy je určení vztahů, na které se obligační statut použije a na které nikoli. Některé skutečnosti, které s právním poměrem souvisí nebo které jsou nezbytné pro jeho existenci, ale nejsou součástí jeho obsahové náplně, se nemusí vždy řídit obligačním statutem. Mezi takové patří např. způsobilost osob k právním a k právním úkonům. V jiných případech není použití obligačního statutu vyloučeno, může však být v konkrétním případě použit jiný právní řád, jako např. u zániku závazku. Zde záleží na konkrétním způsobu zániku a konkrétních okolnostech. Při vymezení dopadu obligačního statutu na právní vztah byla v Římské úmluvě zvolena výslovná úprava pomocí demonstrativního výčtu vztahů spadajících pod obligační statut.¹²⁵

---

¹²³ Giuliano Lagardova zpráva, str. 32.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

¹²⁴ Kučera, Z.: Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám, ASPI Publishing, 2005, str. 267.

¹²⁵ Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 117-118.

Čl. 10 odst. 1 ŘÚ stanoví, že právem rozhodným pro smlouvu podle článků 3 až 6 a článku 12 této Úmluvy se řídí zejména:

- a) výklad;
- b) plnění závazků vyplývajících ze smlouvy;
- c) důsledky úplného nebo částečného porušení těchto závazků včetně stanovení škody, jsou-li stanoveny právem a v rámci pravomocí přiznaných soudu jeho procesním právem;
- d) různé způsoby zániku závazku, včetně promlčení a zániku práv v důsledku uplynutí doby;
- e) důsledky neplatnosti smlouvy.

Ustanovení čl. 10 odst. 1 ŘÚ pod písm. a) – e) uvádí demonstrativní výčet vztahů, na které se aplikuje právo rozhodné pro smlouvu, obligační statut. Rozsah obligačního statutu tedy zahrnuje výklad smlouvy. Dále tam patří plnění závazků vyplývajících ze smlouvy. Otázky týkající se plnění jako např. podmínky ohledně místa a času plnění, do jaké míry je přípustné plnění jinou osobou než dlužníkem, podmínky pro plnění dluhu všeobecně a ve zvláštních případech (solidární dluh, alternativní dluh, dělitelné a nedělitelné dluhy atd.)¹²⁶ tak podléhají smluvnímu statutu, je třeba ale zohlednit čl. 10 odst. 2 ŘÚ (viz níže). Obligačnímu statutu podléhají také všechny právní následky porušení, neplnění smlouvy, mezi něž patří např. práva z odpovědnosti za vady, smluvní náhrada škody, zákonné úroky z prodlení nebo otázky týkající se počáteční nebo dodatečné nemožnosti plnění¹²⁷, a to v rámci pravomocí, které jsou soudu jeho procesním právem přiznány, za podmínky, že vyplývají z právních předpisů. Dále se obligační statut použije na různé způsoby zániku závazku, včetně jeho promlčení a zániku práv v důsledku uplynutí doby (prekluze). Plnění bylo zvláště vyjmuta pod písm. b). Smluvním statutem se řídí i důsledky neplatnosti smlouvy, mezi které můžeme podřadit např. otázku vrácení získaných hodnot nebo

---

¹²⁶ Giuliano Lagardova zpráva, str. 32.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

¹²⁷ Czernich, D., Heiss, H.: EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen, Verlag Orac, Wien 1999, str. 225-226.

zaplacení určité částky.¹²⁸ Vůči ustanovení upravující použitelnost obligačního statutu na důsledky neplatnosti lze učinit dle čl. 22 odst. 1 písm. b) ŘÚ výhradu, čehož také některé smluvní státy využily.

Čl. 10 odst. 2 ŘÚ říká, že pokud jde o způsob plnění a opatření, jež musí věřitel učinit v případě vadného plnění, bere se v úvahu právo země, v níž se plnění uskutečňuje.

Plnění smluvních závazků se podle čl. 10 odst. 1 písm. b) ŘÚ řídí obligačním statutem. Co se týká způsobu plnění, je třeba zohlednit právo země, v níž se plnění uskutečňuje. Úmluva sama nestanoví, co se „způsobem plnění“ rozumí. Dle Giuliano Lagardovy zprávy bude tento rozdíl určen podle *lex fori*.¹²⁹ Z právního řádu místa plnění mohou být použity zejména ustanovení upravující státní svátky a dále předpisy upravující úschovu věcí v případě odepření plnění, stejně jako další úkony, které dlužník vykoná k účinnému splnění závazku.¹³⁰ Právo země, v níž se plnění uskutečňuje, je třeba zohlednit také co se týká opatření, jež musí věřitel učinit v případě vadného plnění. Mezi taková opatření patří povinnosti související s prohlídkou zboží nebo povinnost vytknout vady. Právním země místa plnění se budou řídit také nedodržení těchto povinností.

2.10 Obecné otázky závazkového práva

2.10.1 Postoupení pohledávky

Právní úprava postoupení pohledávky v čl. 12 ŘÚ se vztahuje na postoupení vycházející z právních úkonů. Samotná pohledávka, která má být postoupena, pak může vyplývat ze smluvních i mimosmluvních závazkových vztahů, z náhrady škody, bezdůvodného obohacení nebo výživného.¹³¹

---

¹²⁸ Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 120.

¹²⁹ Giuliano Lagardova zpráva, str. 33.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagardé_en.htm

¹³⁰ Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 230.

¹³¹ Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 246.

Čl. 12 odst. 1 ŘÚ stanoví, že pro vzájemné závazky postupitele a postupníka při postoupení pohledávky je rozhodné právo, kterým se podle této Úmluvy řídí smlouva mezi postupitelem a postupníkem.

Na základě ustanovení čl. 12 odst. 1 ŘÚ se vzájemné vztahy mezi cedentem a cesionářem řídí právem, které se podle Římské úmluvy aplikuje na jimi uzavřenou smlouvu o postoupení pohledávky. Mezi otázky, na které se tento právní řád aplikuje, patří např. výklad smlouvy nebo odpovědnost cedenta za pravost a dobytost pohledávky.

Čl. 12 odst. 2 ŘÚ říká, že právo, jímž se řídí postoupená pohledávka, určuje převoditelnost pohledávky, vztah mezi postupníkem a dlužníkem, podmínky, za kterých může být postoupení uplatněno vůči dlužníkovi, a zprošťující účinek dlužníkovy plnění.

Ustanovení čl. 12 odst. 2 ŘÚ řeší okruh problémů, na které dopadá právo rozhodné pro postoupenou pohledávku. Tento okruh otázek není výčtem příkladů, ale výčtem konečným.¹³² Toto kolizní řešení chrání dlužníka, jehož postavení nesmí být z důvodu postoupení pohledávky změněno. Podle čl. 12 odst. 2 ŘÚ se právem rozhodným pro postoupenou pohledávku řídí převoditelnost pohledávky, dále pak podmínky, za kterých může být postoupení uplatněno vůči dlužníkovi. Mezi ně patří ustanovení o notifikaci, její formě, jazyku. Tímto právem se řídí také námitky, které má dlužník i vůči cesionáři a nakonec také zprošťující účinek dlužníkovy plnění. Mimo výslovnou úpravu zůstává například právní režim vztahů mezi cesionářem a dlužníkem vůči třetím osobám či v případech, kdy existuje více postupitelů, vztah mezi nimi.¹³³

§ 11 ZMPS pro změny závazků, tzn. také pro postoupení pohledávky, a dále pro zajištění a následky porušení závazků stanoví použití práva, kterým se příslušný

---

¹³² Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 271.

¹³³ Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 154.

závazek řídí (lex causae), pokud z úmyslu účastníků nebo z povahy věci nevyplývá něco jiného.¹³⁴

2.10.2 Subrogace

Čl. 13 ŘÚ upravuje subrogaci (přechod práv ze zákona, legální cese) smluvního dluhu na další subjekt.

Čl. 13 odst. 1 ŘÚ stanoví, že má-li určitá osoba („věřitel“) smluvní pohledávku za jinou osobou („dlužníkem“) a třetí osoba je povinna uspokojit věřitele nebo na základě této povinnosti věřitele uspokojila, určuje právo, kterým se řídí povinnost této třetí osoby, zda a v jakém rozsahu je třetí osoba oprávněna uplatnit vůči dlužníkovi práva, která měl věřitel vůči dlužníkovi podle práva rozhodného pro jejich vztah.

Ustanovení čl. 13 odst. 1 ŘÚ je kolizní normou pro přechod práv ze zákona. Protože se Římská úmluva vztahuje pouze na smluvní závazkové vztahy, ustanovení čl. 13 ŘÚ se použije pouze v případě, že předmětem subrogace jsou smluvní nároky. Uvedené ustanovení se tedy neaplikuje na subrogaci, jejímž předmětem je dluh deliktního původu (např. zákonný přechod práva pojistníka vůči původci škody na pojistitele).¹³⁵ Povinnost třetí osoby uspokojit věřitele na smluvním závazkovém vztahu spočívat nemusí. Podle čl. 13 odst. 1 ŘÚ právní řád, kterým se řídí povinnost třetí osoby uspokojit věřitele (např. rozhodné právo pro dohodu o ručení, pokud ručitel plnil místo dlužníka), určuje, zda vůbec a případně v jakém rozsahu je tato třetí osoba oprávněna uplatnit věřitelova práva vůči dlužníkovi podle právního řádu rozhodného pro jejich vztah.

Čl. 13 odst. 2 ŘÚ říká, že totéž pravidlo platí v případě, že povinnými z téže smluvní pohledávky je více osob a jedna z nich věřitele uspokojila.

---

¹³⁴ Kučera, Z.: Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám. ASPI Publishing, 2005, str. 268.

¹³⁵ Giuliano Lagardova zpráva, str. 35.
Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

Ustanovení čl. 13 odst. 2 ŘÚ rozšiřuje použitelnost odst. 1 na případy, kdy je více osob povinných ke splnění stejného dluhu (solidární dlužníci) a jedna z těchto osob věřitele uspokojila. To, zda této osobě vzniká právo regresu vůči zbylým dlužníkům, záleží na právu rozhodném pro povinnost tohoto dlužníka, kterým je právo rozhodné pro smlouvu, na jejímž základě vznikla povinnost uhradit věřiteli dluh.

Řešení vyplývající z čl. 13 ŘÚ lze dovodit i z ustanovení § 11 ZMPS z jeho znění s tím, že to vyplývá z povahy věci.¹³⁶

2.11 Vyloučení zpětného a dalšího odkazu

Jestliže kolizní norma přikazuje použití právního řádu cizí země, vzniká otázka, zda se na základě tohoto příkazu má použít pouze cizího hmotného práva upravujícího otázku, která spadá do rozsahu kolizní normy, nebo zda se má použít kolizní norma tohoto cizího právního řádu, která je samozřejmě také jeho součástí. Taková cizí kolizní norma může totiž odkazovat k jinému právu, a to buď k právnímu řádu státu soudu, pak se jedná o zpětný odkaz, nebo k právnímu řádu třetího státu, což označujeme jako další odkaz. Problematiku zpětného a dalšího odkazu řeší Římská úmluva ve svém čl. 15.

Čl. 15 ŘÚ stanoví, že použitím práva země určeným na základě této Úmluvy se rozumí použití v této zemi platných právních norem, s výjimkou jejich norem mezinárodního práva soukromého.

V případě volby práva stranami se podle převažujících názorů ke kolizním normám zvoleného právního řádu nepřihlíží. V opačném případě by byla zkreslena jejich skutečná vůle, která směřovala k tomu, aby se jejich práva a povinnosti skutečně řídily zvoleným právem.¹³⁷ Ustanovení čl. 15 ŘÚ pak vyloučilo možnost zpětného a dalšího odkazu i v případě určení rozhodného práva mimo volbu práva, nutno ovšem podotknout, že toto ustanovení mezi volbou práva a určením rozhodného práva pomocí jiných kritérií nerozlišuje. Toto vyloučení je logickým důsledkem

---

¹³⁶ Kučera, Z.: Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám, ASPI Publishing, 2005, str. 268.

¹³⁷ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004, str. 135.

toho, že se Úmluva snaží o to, aby se v případě absence volby práva právní vztah řídil právem země, s níž nejúžeji souvisí. Proto není přípustné, aby kolizní norma tohoto práva lokalizaci právního vztahu zpochybnila.¹³⁸

Použití ustanovení § 35 ZMPS, které upravuje zpětný a další odkaz, je vyloučeno.

2.12 Nutně použitelné, imperativní předpisy

V právních řádech existují normy, které nemohou být v mezích svého předmětu úpravy zásadně zaměněny či nahrazeny cizím právem. Můžeme pro ně použít různé názvy, např. absolutně kogentní normy, imperativní nebo nutně použitelné normy. Tyto normy patří převážně do oblasti správního a finančního práva, můžeme je ovšem najít i v občanském, obchodním, rodinném a pracovním právu. Má-li jejich použití v daném případě význam pro soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem, musí se jich v mezích jejich předmětu úpravy použít vždy, bez ohledu na to, kterým právem se na základě kolizní normy řídí daný soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem.¹³⁹ Problematice imperativních norem je v Římské úmluvě věnován čl. 7 ŘÚ.

Ustanovení čl. 7 ŘÚ se aplikuje bez ohledu na to, zda bylo rozhodné právo pro smlouvu určeno stranami pomocí volby práva nebo mimo ni, a obsahuje úpravu dvou skupin případů: odst. 1 se týká imperativních norem, které jsou součástí lex fori, odst. 2 pak imperativních norem, které jsou součástí právního řádu třetího státu. Pokud jde o normy lex fori, je třeba poukázat na rozdíl mezi pojmem „imperativní ustanovení“ použitým v čl. 7 ŘÚ a totožným, poněkud nešťastně zvoleným pojmem obsaženým v čl. 3 odst. 3 ŘÚ (a dále i v čl. 5 a 6 ŘÚ), kterým jsem se již zabýval v části 2.4.2.1.

Čl. 7 odst. 1 ŘÚ stanoví, že použije-li se na základě této Úmluvy právo určité země, lze použít imperativní ustanovení práva jiné země, s níž věcné okolnosti úzce souvisí, v rozsahu, v jakém musí být podle práva této jiné země imperativní ustanovení použita bez ohledu na právo, které je jinak pro smlouvu rozhodné. Při rozhodování, zda mají být taková ustanovení použita, je třeba vzít v úvahu jejich

---

¹³⁸ Giuliano Lagardova zpráva, str. 37.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

¹³⁹ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004, str. 234.

povahu a účel, jakož i důsledky, které by mohly z jejich použití či nepoužití vyplynout.

Z ustanovení čl. 7 odst. 1 ŘÚ vyplývá, že pokud věcné okolnosti vykazují úzké spojení s jiným státem, než s tím, jehož právní řád se na daný právní vztah aplikuje, mohou se použít imperativní ustanovení tohoto jiného státu, které je podle jeho práva nutné použít bez ohledu na *lex causae*. Kvalifikace, zda se jedná o imperativní předpisy či nikoli, se provede podle práva, jehož jsou tyto normy součástí. Úzké spojení, které se pro aplikaci tohoto ustanovení vyžaduje, musí existovat mezi smlouvou jako celkem a jiným státem, než tím, jehož právní řád se na konkrétní smlouvu aplikuje.¹⁴⁰ Pro určení úzkého spojení můžeme použít kritéria, která v čl. 4 ŘÚ uplatňuje sama Římská úmluva: obvyklé bydliště, ústředí, hlavní provozovna, stát, kde se nachází nemovitost atd.¹⁴¹ V českém textu Úmluvy je použit výraz „...lze použít...“, v německé textu najdeme výraz „Wirkung verleihen“ a v anglickém pak „...effect... be given...“. Tyto cizí výrazy bychom mohli přeložit jako „propůjčit účinek“. Cizí imperativní normy se tedy neaplikují jako právo rozhodné pro danou smlouvu, těmto normám může být propůjčen (pouze) účinek. To znamená, že tyto imperativní normy je třeba uvést do souladu s právem rozhodným pro smlouvu.¹⁴² Ještě předtím, než se učiní rozhodnutí, zda se imperativní normy použijí či ne, je třeba zohlednit jejich povahu, účel a také důsledky, které by mohly vyplynout z jejich použití nebo nepoužití. Tyto kritéria se dále berou v úvahu i co se týká způsobu a rozsahu použití imperativních předpisů.¹⁴³ Jelikož ustanovení čl. 7 odst. 1 ŘÚ obsahuje nejednoznačné formulace a dává soudci poměrně široký prostor při jeho rozhodování, může tak vyvolat určitou právní nejistotu pro účastníky smluvních vztahů. Z tohoto důvodu je možné na základě čl. 22 odst. 1 písm. a) ŘÚ učinit vůči ustanovení čl. 7 odst. 1 ŘÚ výhradu, čehož také některé státy využily.

---

¹⁴⁰ Giuliano Lagardova zpráva, str. 27.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

¹⁴¹ Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 188.

¹⁴² Giuliano Lagardova zpráva, str. 27.

Dostupná z: http://www.rome-convention.org/instruments/i_rep_lagarde_en.htm

¹⁴³ Kresbach, G., Rathkolb, G.: *Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980*, LINDE VERLAG WIEN, 1999, str. 62.

Římská úmluva se nezmiňuje o používání imperativních předpisů, které jsou součástí cizího právního řádu, kterým se smlouva řídí (cizí *lex causae*). Otázka je spojena s otázkou výkladu a používání cizího práva, na které odkazuje kolizní norma. Je třeba vycházet ze zásady, že se takto určeného cizího práva používá tak, jak se ho používá ve státě, v kterém platí. Použije se těch jeho ustanovení, kterých by použil pro rozhodnutí o věci soud v daném cizím státě, bez ohledu na jejich povahu soukromoprávních či veřejnoprávních norem. Použije se tak i jeho imperativních předpisů za předpokladu, že účinky jejich použití neodporují veřejnému pořádku, ani výsledku použití tuzemských ustanovení stejné imperativní povahy.¹⁴⁴

Čl. 7 odst. 2 ŘÚ říká, že touto Úmluvou není v žádném případě dotčeno použití právních předpisů země soudu za okolností, kdy je jejich použití závazné bez ohledu na právo, které je jinak pro smlouvu rozhodné.

Ustanovení čl. 7 odst. 2 ŘÚ upravuje používání imperativních norem *lex fori*. Toto výslovné ustanovení je potvrzením všeobecně uznávané zásady. Bezprostřední soukromoprávní důsledky použití těchto norem je třeba posoudit také podle norem *lex fori*, i kdyby se jeho stanovisko lišilo od *lex causae*, kterým by v daném případě bylo cizí právo. Podle *lex causae* se však posoudí další soukromoprávní důsledky, jako např. povinnost nahradit škodu.¹⁴⁵

V souvislosti s čl. 7 ŘÚ je třeba zmínit čl. 9 odst. 6 ŘÚ, kterému jsem se věnoval v části 2.8.

2.13 Výhrada veřejného pořádku

Pojem veřejný pořádek¹⁴⁶ („*ordre public*“) označuje základní, zásadní hodnoty právního řádu a hodnoty politického a společenského zřízení. Jde o normy, které jsou součástí ústavního pořádku a jsou rozvedeny v základních zásadách jednotlivých

---

¹⁴⁴ Kučera, Z.: Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám, ASPI Publishing, 2005, str. 273-274.

¹⁴⁵ Kučera, Z.: Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004, str. 237.

¹⁴⁶ Mimo pojem „veřejný pořádek“ existuje i pojem „evropský veřejný pořádek“, o kterém se na str. 38 zmiňuje i Giuliano Lagardova zpráva – blíže viz Rozehnalová, N., Týč, V.: Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 129.

právních odvětví.¹⁴⁷ Výhrada veřejného pořádku je ustanovení právního řádu, které umožňuje a také zavazuje odmítnout výjimečně použití ustanovení zahraničního právního řádu, kterého se má v daném případě použít na základě tuzemské kolizní normy, jestliže by účinky tohoto použití v oblasti tuzemského právního řádu byly zásadně nepřijatelné.¹⁴⁸ Představuje tak záchranou síť, která chrání předtím, že tuzemské soudy budou muset cizí právo vždy a bez výjimky aplikovat. Důležitou roli hraje výhrada veřejného pořádku hlavně v oblasti rodinného a dědického práva.¹⁴⁹ V Římské úmluvě je výhrada veřejného pořádku zakotvena v jejím čl. 16.

Čl. 16 ŘÚ stanoví, že použití některé normy práva určeného na základě této Úmluvy může být odmítnuto pouze za předpokladu, že je toto použití zjevně neslučitelné s veřejným pořádkem země, v níž má soud sídlo.

Podle ustanovení čl. 16 ŘÚ může být aplikace některé normy, jež je součástí právního řádu určeného na základě Římské úmluvy, odmítnuta, ale pouze v případech, kdy je zjištěn zjevný rozpor, neslučitelnost, s veřejným pořádkem *lex fori*. Je důležité podotknout, že toto ustanovení hovoří pouze o možnosti odepření aplikace cizí normy. V tomto, ale ani v jiném ustanovení Úmluvy, není řešena otázka náhrady, jestliže dojde k odmítnutí. Pokud je třeba vyřazené ustanovení nahradit, použije se zásadně *lex fori*.

Výhradu veřejného pořádku upravuje také § 36 ZMPS, který, narozdíl od čl. 16 ŘÚ, stanoví povinnost odepřít použití cizího právního předpisu, pokud odporuje veřejnému pořádku.

---

¹⁴⁷ Rozehnalová, N., Týč, V.: *Evropský justiční prostor (v civilních otázkách)*, Masarykova univerzita Brno, 2005, str. 128.

¹⁴⁸ Kučera, Z.: *Mezinárodní právo soukromé, Doplněk 2004*, str. 193-194.

¹⁴⁹ Czernich, D., Heiss, H.: *EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen*, Verlag Orac, Wien 1999, str. 285.

Závěr

Evropské společenství vzniklo původně jako ekonomické seskupení, které je postavené na čtyřech základních svobodách, tj. volný pohyb zboží, volný pohyb osob, volný pohyb služeb a volný pohyb kapitálu, které mají zajistit řádné fungování vnitřního trhu. V současném moderním světě dochází k velkému množství obchodních a osobních kontaktů mezi subjekty z různých států a je tak uzavíráno mnoho smluv s mezinárodním prvkem. K podpoře vnitřního trhu ES zcela jistě přispívá, pokud alespoň zmírníme následky roztříštěnosti jednotlivých národních úprav, které vnáší do právních vztahů právní nejistotu. Jednou z možností, jak takového zmírnění dosáhnout, je sjednocení nakládání s právem – unifikace kolizních norem. V oblasti smluvních závazkových vztahů představuje tento typ unifikace právě Římská úmluva, která byla hlavním předmětem mojí diplomové práce.

V úvodní části diplomové práce jsem se zabýval obecnými otázkami mezinárodního práva soukromého. Zmínil jsem se o jeho pojmu, předmětu úpravy a jeho postavení v systému práva. Mezinárodní právo soukromé tvoří samostatné právní odvětví a jako takové je součástí právního řádu každého státu. Dále jsem popsal dvě základní metody úpravy soukromoprávních vztahů s mezinárodním prvkem, metodu kolizní a přímou, a systém pramenů mezinárodního práva soukromého. Zvláštní pozornost jsem pak věnoval evropskému mezinárodnímu právu soukromému, které vzniklo v rámci Evropské unie a které tvoří významný prostředek evropské integrace.

V druhé, hlavní části mojí diplomové práce jsem se zabíral samotnou Římskou úmluvou a jejími jednotlivými ustanoveními. Po popsání procesu vzniku Římské úmluvy, jež byla otevřena k podpisu 19. června 1980, ale v platnost vstoupila až 1. dubna 1991, jsem se věnoval její charakteristice a předmětu úpravy. Římská úmluva je unifikací kolizních norem členských států EU pro závazkové vztahy ze smluv. Má povahu smlouvy uzavřené, neomezující výběr práva na právní řád některého ze smluvních států, která se aplikuje i na vztahy osob z nesmluvních států. Dále jsem se zabýval volbou práva, která je jedním z projevů autonomie vůle stran, i jejími omezeními. Jedná se o omezení daná rozporem s kogentními normami státu, s nimiž jsou všechny ostatní prvky vztahu výlučně spojeny, omezení daná u spotřebitelských

a individuálních pracovních smluv, omezení, která mohou vyplynout z aplikace imperativních předpisů, a omezení v aplikační rovině způsobená rozporem s veřejným pořádkem fora. Také jsem se zabíral určením rozhodného práva v případech, kdy možnost volby práva nebyla stranami využita nebo provedená volba práva byla neplatná. U určení rozhodného práva mimo volbu práva zvolila Římská úmluva princip tzv. nejužšího spojení. Dále jsem se věnoval ustanovením upravující spotřebitelské a individuální pracovní smlouvy, jejichž cílem je chránit sociálně a hospodářsky slabší stranu, ustanovením upravující existenci a platnost smlouvy, formu smlouvy, působnost obligačního statutu, postoupení pohledávky a přechod práv ze zákona, vyloučení zpětného a dalšího odkazu a použití imperativních předpisů. Imperativní předpisy jsou takové předpisy, které v mezích svého předmětu úpravy nemohou být zaměněny nebo nahrazeny cizím právem. Je nutno je odlišovat od kogentních norem, které strany mohou vyloučit, jestliže pro daný soukromoprávní vztah s mezinárodním prvkem zvolí jiný rozhodný právní řád. V Římské úmluvě je upraveno používání imperativních ustanovení, kterou jsou součástí lex fori, i imperativních ustanovení, které jsou součástí právního řádu třetího státu. Posledním tématem, kterým jsem se v mojí diplomové práci zabýval, byla výhrada veřejného pořádku. Ta představuje určitou pojistku, která chrání před tím, že tuzemské soudy budou muset cizí právo vždy aplikovat, a to i v případech, kdy by jeho použití znamenalo rozpor se základními hodnotami právního řádu a politického a společenského zřízení.

Římská úmluva jako unifikace kolizních norem pro smluvní závazkové vztahy je významným počinem pro sjednocení mezinárodního práva soukromého. Úmluva je součástí komplexu, který dále tvoří nařízení Řím II a Brusel I. Dává nám odpověď na následující otázku: Právním řádem kterého státu se bude vztah řídit? V nejbližší době se očekává její nahrazení nařízením Řím I, které upraví a modernizuje některá ustanovení Úmluvy. Práce na transformaci do podoby komunitárního předpisu byly zahájeny již v roce 2003. Předpoklad pro ni vytvořila Amsterodamská smlouva, která umožnila, aby i soukromoprávní otázky mohly být upravovány pomocí komunitárních instrumentů. Římská úmluva je na úrovni Evropské unie posledním instrumentem z oblasti mezinárodního práva soukromého ve formě mezinárodní smlouvy.

Seznam použitých zdrojů

Seznam literatury

- **Boguszak, J., Čapek, J., Gerloch, A.:** Teorie práva, EUROLEX Bohemia 2001
- **Czernich, D., Heiss, H.:** EVÜ – Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen, Verlag Orac, Wien 1999
- **Giuliano, M., Lagarde P.:** Report on the Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations z 31.října 1980, Official Journal 1980 C-282/1
- **Kanda, A.:** Nové trendy ve vývoji smluvního práva v oblasti soukromého práva. Právník, 2003, č. 7
- **Klauer, S.:** Das europäische Kollisionsrecht der Verbraucherverträge zwischen Römer EVÜ und EG – Richtlinien, Mohr Siebeck, 2002
- **Knappová, M., Švestka J. a spol.:** Občanské právo, svazek II., díl třetí: Závazkové právo, ASPI Publishing, 2002
- **Kresbach, G., Rathkolb, G.:** Das Europäische Schuldvertragsübereinkommen EVÜ 1980, LINDE VERLAG WIEN, 1999
- **Kučera, Z.:** Mezinárodní právo soukromé, Doplněk, 2004
- **Kučera, Z.:** Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy a zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním. Pocta Martě Knappové k 80. narozeninám, ASPI Publishing, 2005
- **Kučera, Z.:** Změny v používání norem mezinárodního práva soukromého. Pocta Jiřímu Švestkovi k 75. narozeninám, ASPI Publishing, 2005
- **Mansel, H. P., Baur, J. F. a kol.:** Systemwechsel im europäischen Kollisionsrecht, Verlag C.H.Beck, 2002

- **Pauknerová, M.:** Evropské mezinárodní právo soukromé. Právní rozhledy 9/2000, příloha Evropské právo
- **Pauknerová, M.:** Evropské mezinárodní právo soukromé a procesní – aktuální otázky. Právní rozhledy 8/2003, příloha Evropské právo
- **Pauknerová, M.:** Perspektivy mezinárodního práva soukromého a procesního v Evropské unii. Právník, 2005, č. 12
- **Plender, R., Wilderspin, M.:** The Rome Convention on the Law Applicable to Contractual Obligations, Sweet & Maxwell, 2001
- **Reichelt, G.:** Europäisches Kollisionsrecht, Die Konventionen von Brüssel, Lugano und Rom, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1996
- **Reithmann, Ch., Martiny D.:** Internationales Vertragsrecht, Verlag Dr. Otto Schmidt Köln, 2004
- **Rozehnalová, N.:** Evropský justiční prostor ve věcech civilních, část I. Právní fórum, 2005, 2. ročník, č. 2
- **Rozehnalová, N.:** Evropský justiční prostor ve věcech civilních, část VII. – Úmluva o právu použitelném pro závazky ze smluv. Právní fórum, 2005, 2. ročník, č. 9
- **Rozehnalová, N.:** Unifikace závazkového kolizního práva v rámci Evropské unie. Ročenka evropského práva 1995, Masarykova univerzita, Brno, 1996
- **Rozehnalová, N., Týč, V.:** K vývoji mezinárodního práva soukromého a procesního ve státech Evropské unie. Ročenka evropského práva 1998, Masarykova univerzita, Brno, 1999
- **Rozehnalová, N., Týč, V., Novotná, M.:** Evropské mezinárodní právo soukromé, Masarykova univerzita v Brně 1998
- **Rozehnalová, N., Týč, V.:** Evropský justiční prostor (v civilních otázkách), Masarykova univerzita Brno, 2005

- Tichý, L. a kol.: Evropské právo, C. H. Beck 2004

Internetové zdroje

www.rome-convention.org

<http://europa.eu.int>

<http://europa.eu.int/eur-lex>

<http://europa.eu.int/scadplus>

www.epravo.cz

www.pravniradce.ihned.cz

www.profipravo.cz

www.hcch.net